■Pitești■
Restituiri

Revistă document a Centrului Cultural Pitești

Anul XX ■ Nr. 2 (64)/2022
Serie nouă ■ 4 lei

Piața Episcopiei din Piteşti

(lantern-slide colorizat manual, 1922)

În prim-plan se observă un grup (de țărani) aflat în fața maghernițelor cu pânzeturi (postăvărie, mintenerie), iar în fundal vechile turle ale Bisericii domnești Sf. Gheorghe. În dreapta, se poate observa sigla firmei lui Nicolae Manolescu: Depou de sare, brânzeturi, fructe.

Imaginea este reprodusă cu acordul deținătorului: Nica So. – Photo Historia (https://www.facebook.com/484006888320517/photos/a.915419395179262/915419458512589)

Sumar

Restituiri Pitești

ADRESA REDACŢIEI:
Centrul Cultural Piteşti,
Calea Craiovei, nr. 2 (Casa Cărţii)
Tel./fax.: 0248 219976
www.centrul-cultural-pitesti.ro
e-mail: restituiripitesti@gmail.com

Revista *Restituiri Piteşti* apare trimestrial sub egida Consiliului Local şi a Primăriei Piteşti. Revista publică articole pe teme de istorie universală şi românească, sociologie politică, antropologie socială şi culturală, precum şi documente variate din Arhivele Naţionale ale Statului, Arhivele Militare Române şi arhive personale.

ISSN: 1583-5863

Editor - Centrul Cultural Piteşti

Tiparul executat la TIPARG S.A.

Municipiul Pitești, vatră de spiritualitate, credință și cultură românească

dr. Marius ANDREESCU

I. Cultură şi personalităţi culturale în spaţiul romănesc

Filosoful Constantin Noica, referindu-se la cultura română, spunea pe bună dreptate în limbajul său atât de expresiv, în contextul filosofiei fiinţei şi a devenirii întru fiinţă că a stat sub semnul „era să fie" sau şi mai concludent „n-a fost să fie". Astfel spus, cultura ca sistem şi spiritualitatea ontologică în spaţiul românesc a reprezentat de-a lungul vremii mai mult o posibilitate decât o realitate şi prin urmare la acest nivel se poate vorbi mai mult de poporul român la nivelul elitelor sale ca şi beneficiari, respectiv consumatori de fapte culturale, decât de creatori. Noica afirma pe bună dreptate: „până acum cel puţin – noi nu am avut decât destine culturale mari (intraductibile ca atare) nu şi opere (....) de la Cantemir până la Mircea Eliade, nu operele conving (primul a interesat Apusul doar prin golul umplut în cunoaşterea Imperiului Otoman şi prin „*Descripţio*"). Caracteristic e cazul Haşdeu, care nu lasă nimic decât totul; sau este Iorga, din care nicio operă cu cucureşte, doar fluxul creator e extraordinar."

În contextul amintit se poate afirma că în decursul istoriei poporului român, în plan cultural principala dihotomie este aceea între „eternul" simţirii româneşti şi al sentimentului românesc al fiinţei regăsit cu predilecţie în cuvintele limbii române, dar şi în creaţia populară, iar pe de altă parte „istoricul" altfel spus, formele spirituale, abstracte, de natură ştiinţifică sau filosofică în care să se regăsească fapte ale culturii şi care prin aceasta să aibă caracterul de universalitate. Cultura în dimensiunea sa existenţial ontologică şi nu numai a încercărilor prin fapte culturale trebuie să aibă dimensiunea universalităţii sau cel puţin posibilitatea de a accede la un astfel de criteriu. De altfel, afirmaţia lui Aristotel potrivit căreia „numai individualul există, dar poate fi cunoscut numai generalul" este pe deplin valabilă şi în domeniul existentului cultural. Este evident că orice cultură există în primul rând prin faptele individuale ale manifestărilor culturale, dar pentru ca acestea să se transforme într-un sistem cultural trebuie să aibă valenţa universalului, inclusiv prin formele propuse de generalizările ştiinţelor, a tehnicii, a artei şi nu în ultimul rând a filosofiei.

În spaţiul românesc cultura ca „era să fie" a rămas la nivelul existenţei individuale, adică a personalităţilor culturale, fără a avea deschiderea, respectiv posibilitatea universalului, aşa cum s-a întâmplat şi se întâmplă cu marile culturi ale lumii. O astfel de constatare nu are prin ea însăşi un aspect minimalizator la adresa creaţiei culturale şi spirituale româneşti şi cu atât mai puţin unul denigrator.

Se întâmplă în acest spaţiu mioritic ca fiinţa culturală să fie pe deplin prezentă, chiar dacă rămâne ancorată fie în sensibilul individual al limbii române, fie în creaţiile unor mari oameni ai culturii române, care tocmai prin individualitatea lor au generat permanenţa şi au putut defini un întreg spaţiu geografic ca fiind şi unul cultural, deşi nu neapărat regăsit în universalitatea culturii umane. Într-un fel sau altul, această constatare este valabilă şi pentru marile culturi europene, care înainte de a se manifesta prin dimensiunea spirituală şi în plan universal, există la nivelul unor individualităţi care şi-au pus amprenta asupra unei întregi epoci.

Pornind de la constatările unor celebri gânditori români şi ne referim în mod deosebit la Nae Ionescu, Mircea Vulcănescu, Marin Voiculescu sau Constantin Noica „oamenii exemplari" ai culturii române au fost şi rămân Eminescu („omul deplin al culturii româneşti, cum spunea Noica") şi Brâncuşi.

În sensul celor arătate mai sus, municipiul Pitești este un loc în care credința și cultura coexistă și se dezvoltă de veacuri. Prima atestare documentară a Piteştilor se datorează domnitorului Ţării Româneşti, Mircea cel Bătrân (1386-1418), care la 20 mai 1388 dăruia, printr-un hrisov, mânăstirii Cozia o „moară în hotarul Piteştilor". Piteştii au fost, încă din acea perioadă, datorită aşezării sale geografice, o localitate importantă din punct de vedere comercial. În 1461, documente oficiale atestă „Calea Giurgiului", parte a drumului care făcea legătura cu oraşele Giurgiu, Piteşti, Câmpulug-Muscel, Braşov. Negustorii piteşteni făceau comerţ cu oraşele Braşov şi Sibiu şi mai multe acte păstrează numele acestora şi activităţile lor comerciale. În 1507, sunt atestate viile domneşti ale Piteştilor, iar în 1510/1511, Piteştii sunt numiţi oraş într-un document domnesc. Patronii spirituali și ocrotitorii municipiului Pitești sunt Sfinții Mari Împărați și întocmai cu Apostolii Constantin și mama sa, Elena, prăznuiți la data de 21 mai, ziua municipiului Pitești. Dorim în cele ce urmează să argumentăm că Piteștiul a fost, este și rămâne o vatră de spiritualitate, credință și cultură

românească prin corotitorii săi spirituali și personalități care au înobilat aceste locuri.

II. Sfinții Mari Împărați întocmai cu Apostolii Constantin și mama sa Elena

Pe 21 mai îi sărbătorim pe Sfinții Împărați Constantin și Elena, cei "întocmai cu Apostolii". Constantin cel Mare a fost primul fiu a lui Constantius Chlorus și al Elenei. A fost proclamat august în anul 306, moment în care îi conferă mamei sale, Sfânta Elena, titlul de "Nobilissima Femina" (Doamnă prea nobilă), iar în anul 325, îi acorda distincția de "Augusta".

Sfântul Constantin cel Mare este primul împărat roman creștin. După ce l-a învins pe împăratul păgân Maxentiu, Constantin dă in anul 313 celebrul Edict de la Milan, prin care religia creștină devine o religie permisă. Lucrarea sa misionară nu se oprește aici. Scutește Biserica de dări, drept de care nu se bucurau templele păgâne, și îi înapoiază tot ceea ce îi fusese confiscat, acordându-i și dreptul de a primi donații. Nu trebuie uitat nici ajutorul acordat episcopilor cu sume importante din tezaurul statului, pentru ridicarea de biserici și întreținerea clerului. El a dăruit Bisericii și dreptul de eliberare a sclavilor. A înlăturat din legile penale pedepsele contrare creștinismului, precum: răstignirea, zdrobirea picioarelor, stigmatizarea

(arderea cu fierul roșu). Prin legea din 321, Constantin cel Mare a generalizat duminica ca zi de repaus în Imperiu. Împăratul Constantin a adoptat legi care interziceau adulterul și avortul, abandonarea copiilor nou născuți, răpirea copiilor și vinderea copiilor din motive de sărăcie.

Datorită lui are loc primul Sinod Ecumenic, ținut în anul 325, la Niceea, pentru afirmarea dreptei credințe. Amintim că în cadrul acestui Sinod au fost alcătuite primele 7 articole ale Simbolului de credința (Crezul), a fost fixată data Paștilor (prima duminică după luna plină, după echinocțiul de primăvară) și s-au dat 20 de canoane referitoare la disciplina bisericească. La sfârșitul lucrărilor, când Osiu de Cordoba a rostit articolele din Crez, Constantin a spus: **"Da, acesta este adevărul. Nu sunt teolog, dar simt ca aici este adevărul. Sunt convins că nu voi l-ați facut, ci Dumnezeu care a lucrat cu voi".**

Constantin cel Mare a primit botezul de la episcopul Eusebiu de Nicomidia în luna mai, anul 337. A trecut la cele veșnice în același an, pe 21 mai.

În iconografia ortodoxă, Sfinții Împărați Constantin si Elena au între ei așezată Sfânta Cruce, pentru ca Sfântul Constantin a descoperit Crucea pe cer, iar Sfânta Elena în pământ. Menționam că în ajunul luptei cu Maxentiu, Constantin a văzut pe cer ziua, în amiaza mare, o cruce luminoasă deasupra soarelui cu inscripția: "in hoc signo vinces" (prin acest semn vei birui). Noaptea, in timpul somnului, i se descoperă Hristos, cerându-i să pună semnul sfintei cruci pe steagurile soldaților. Dând ascultare poruncii primite în vis, iese biruitor în lupta cu Maxentiu. Pe acest eveniment este pusă, de foarte mulți cercetători, convertirea Împăratului la religia creștină.

Mama sa, Elena, a reușit să descopere pe dealul Golgotei Crucea pe care a fost răstignit Hristos. Potrivit tradiției, în urma săpăturilor s-au găsit trei cruci. Pentru a se identifica crucea pe care a fost răstignit Hristos, au atins cele trei cruci de un mort. Acesta a înviat în momentul în care a fost atins de Crucea Domnului. Pe 14 septembrie 326, episcopul Macarie I al Ierusalimului a luat crucea si a înălțat-o în fața mulțimii, iar ziua de 14 septembrie a devenit sărbătoarea Înălțării Sfintei Cruci în calendarul creștin. Datorită demersului ei de a căuta Crucea Mântuitorului, Sfânta Elena este și ocrotitoarea arheologilor. Numele ei se traduce "făclie", "torța", "strălucirea soarelui".

III. Un om credincios

Constantin Şerban Basarab, fiul lui Radu Vodă Şerban, a avut o domnie scurtă (1654 – 1658) şi, ca mulţi dintre voievozii români, a fost implicat în conflictele politice ale timpului, dar şi preocupat de aspectele spirituale şi culturale, cu deosebire cele ale credinţei ortodoxe. Prin aceasta, voievodul Constantin

Şerban se înscrie în galeria domnitorilor români a căror activitate a avut ca scop menținerea identităţii de neam, cultură şi credinţă a poporului român.

Cu toate că voievodul a fost ocupat destul de mult cu luptele contra oastei Seimenilor răsculaţi şi a conflictelor politice cu principele Ardealului, Rakoczi, a găsit timp să contribuie ca un bun creştin la spiritualitatea ortodoxă, construind biserica unde astăzi este Sfânta Mitropolie a Bucureştilor şi reşedinţa Patriarhiei Române, iar în oraşul Piteşti Biserica cu hramul „Sfântul Gheorghe".

Tradiția spune că voievodul Constantin Şerban, străbătând Piteştiul călare pe calul său, a fost în mare primejdie să se scufunde în mlaştinile formate de scurgerea apelor de pe dealurile din preajma locului. Voievodul a scăpat cu viaţă şi, drept mulţumire, a ridicat biserica şi a întărit de jur împrejur locul cu nisip şi piatră. Astfel, în anul 1656 este sfinţit acest lăcaş de cult şi i se conferă hramul „Sfântul Gheorghe".

Voievodul Constantin Şerban, aşa cum arată cronicarul anonim, era un om foarte inteligent, cu o cultură vastă şi ştiutor al multor limbi străine. A fost preocupat, după întărirea domniei, de a realiza liniştea în spaţiul intern, de a stinge conflictele existente şi de a face dreptate celor care aveau nevoie de ajutor. Cronicarul anonim afirmă că „judecăţi drepte făcea şi milă din destul, pre nimeni nu obidia, ci blândeţe şi cu cuvinte dulci pre toţi îi mângâia şi … a făcut mănăstiri şi biserici cu Doamna Bălaşa şi alte multe bunătăţi şi odoare scumpe au făcut…".

Pentru a sublinia importanta contribuţie a domnitorului la spiritualitatea creştin-ortodoxă prin care se va afirma de-a lungul veacului şi oraşul Piteşti, este relevantă pisania bisericii care s-a păstrat: „Cu vrerea Tatălui şi cu ajutorul Fiului şi cu sporul Sfântului Duh, îndemnatu-m-amu şi eu cel ce sunt dintr-un Domnul meu bun şi creştin, Doamna mea Bălaşa, miluindu-mă Bunul Dumnezeu cu cinstea scaunului părintelui meu, răposatul creştin Şerban Voievod, fiind eu, Domn Tării Româneşti. Aducându-mi aminte şi văzând că toate cele lumeşti sunt trecătoare, nevoitu-m-am a ridica această sfântă biserică din temelie şi până în sfârşitu, în hramul mucenicului şi lauda marelui Gheorghe, să ne fie aici întru ajutoru, în celălalt veac să ne fie nouă şi părinţilor noştri spre pomenire în veci şi s-a săvârşit această sfântă biserică în leatul cel mare 7164 mai 13, iar în leatul de la Cristos 1656".

Nu ne permite spaţiul să evocăm măreţia spirituală a acestui sfânt lăcaş de cult, dar este important a preciza că Piteştiul ieşise din faza de sat la sfârşitul sec. al XV-lea şi se dezvolta ca un târg medieval. Evoluţia sa a fost lentă şi de lungă durată. Fapta voievodului Şerban, prin edificarea Bisericii „Sfântul Gheorghe" a ridicat la rangul de oraş domnesc târgul Piteştiului. În acest sens stau mărturie documentele istoriei din secolele XVII – XIX, care amintesc despre rolul şi importanţa bisericii nu numai din punct de vedere al vieţii creştine, dar şi pentru viaţa socială, politică şi istorică a Piteştiului. Cu titlu de exemplu, amintim descrierea pe care mitropolitul Neofit în anul 1746 o face acestei biserici, considerând că este un adevărat monument istoric, prin care acest loc al Piteştiului se ridică în văzul orăşenilor şi al ţării. La fel, domnitorii Ţării Româneşti o consideră o biserică domnească, iar slujitorilor acestui sfânt lăcaş de cult li se acordă diferite scutiri şi privilegii.

Din informațiile istorice existente rezultă că Biserica „Sfântul Gheorghe", la început, nu ar fi avut o zugrăveală interioară, ci numai icoane atârnate pe pereţi. Alternanţa cărămizii cu piatră dă exteriorului impresia vechilor lăcaşuri munteneşti din veacul al XV-lea şi al XVI-lea. Este construită în formă de treflă şi are în plus măreţia, adică o proporţie neobişnuită pentru vremurile în care a fost ridicată. Biserica „Sfântul Gheorghe" păstrează astăzi construcţia iniţială, din trei părţi distincte: altarul cu naosul are forma originală, iar pronaosul şi pridvorul par a fi adăugate ulterior. Părţile componente ale lăcaşului de cult se remarcă nu numai prin ornamentaţia exterioară, în mod deosebit arcade şi brâuri, dar în special prin construcţia de ansamblu, adică măreţia dată de proporţia evidentă a monumentului.

De-a lungul timpului, Biserica „Sfântul Gheorghe" a trecut prin multe încercări şi transformări arhitectonice contrare construcţiei iniţiale. A rezistat chiar şi comunismului ateu şi a rămas ca mărturie peste veacuri a credinţei tari şi statornice a locuitorilor Piteştiului şi un reper permanent de spiritualitate ortodoxă în acest spaţiu geografic.

Constantin Şerban Basarab, la fel ca şi antecesorul său, Neagoe Basarab de la Curtea de Argeş, care acum 500 de ani sfinţea catedrala din acest oraş – capitală a Ţării Româneşti, a luptat prin mijloace spirituale specifice credinţei ortodoxe la păstrarea identităţii spirituale de limbă şi de cultură a românilor în acest spaţiu geografic şi istoric şi, aşa cum istoria a demonstrat, victoria a fost mult mai importantă şi statornică decât cele obţinute în luptele armate. De aceea, Constantin Şerban Basarab este o personalitate a oraşului Piteşti, iar fapta sa a sfinţit aceste locuri, adeverindu-se în acest fel vorba românească „omul sfinţeşte locul".

IV. Un om de stat

Ion I.C. Brătianu. Identificarea unui spaţiu geografic cum este o localitate se poate realiza în mai multe feluri: prin coordonate spaţiale, caracteristici demografice, economice, culturale etc. Spre deosebire, individualitatea în timpul şi spaţiul istoric al unui popor, pe care o poartă cu sine un sat, un oraş sau o regiune este determinată de personalităţi care s-

au născut, au trăit sau au creat în strânsă legătură cu acel loc, care astfel devine din simplă locaţie geografică un spaţiu de permanenţă al culturii şi civilizaţiei. Incontestabil, municipiul Piteşti este un astfel de spaţiu cultural, generator de civilizaţie, ce poate fi individualizat prin marile personalităţi care în decursul timpului şi-au pus amprenta asupra acestor locuri.

Vila Florica situată la câţiva km de Piteşti este un reper în spaţiul geografic al municipiului Piteşti încărcat de emblema personalităţii covârşitoare în planul vieţii politice, sociale şi culturale a familiei Brătienilor. Ion I.C. Brătianu este fără îndoială personalitatea cea mai pregnantă din această prestigioasă familie piteşteană, considerat a fi „conducătorul din umbră" al României interbelice şi care prin activitatea sa prestigioasă a contribuit din plin la crearea şi dezvoltarea statului român modern a cărui existenţă să fie marcată definitiv de constituţionalismul democratic.

Orice evocare a personalității marelui om politic nu este îndeajuns de pertinentă pentru a sublinia imensa sa contribuţie în planul vieţii politice, sociale şi culturale. Contele de Saint-Aulaire, ministrul Franţei la Bucureşti îşi exprima aprecierea faţă de liderul liberal: „ Excela în a câştiga fără să-şi facă duşmani. Viitorul apropiat mi-a descoperit în el cele mai înalte calităţi care îl fac unul din marii oameni de stat ai generaţiei sale, mult mai mare decât cei „ trei mari": Wilson, Lloyd George, Clemenceau. Nimic mai natural: la ţări mici, oameni mari".

Ionel Brătianu, aşa cum obişnuiau să-l numească apropiaţii, era fiul cel mare al fostului prim-ministru şi fondator al Partidului Naţional Liberal, Ion C. Brătianu şi al oltencei Pia Pleşoianu. S-a născut la 20 august 1864 la vila Florica, judeţul Argeş. Ca formare profesională era inginer, însă pasionat de istorie şi cultură. Spirit al omului de stat cu simţul datoriei faţă de ţară, politica era în opinia sa o artă şi un fenomen complex. Afirmaţia sa este valabilă şi astăzi: „ Cei mai mulţi îşi închipuie că politica e un fel de distracţie, cu foloase şi onoruri. Politica e ceva grav, grav de tot. Ai în mâna ta viaţa şi viitorul ţării tale."

Fiind conştient de faptul că avea datoria de a continua opera politică a familiei sale, în anul 1895 debutează în viaţa politică a ţării, fiind ales parlamentar de Gorj. Preia, pe rând, funcţiile de ministru al Lucrărilor Publice, interimar la Ministerul de Externe şi Ministru de Interne. Concepţia sa modernă asupra viitorului României îl propulsează ca lider al grupurilor tinerilor liberali, pentru ca la 11 ianuarie 1909 Congresul partidului să-l desemneze Preşedinte al Partidului Naţional Liberal.

Ilustrul om politic s-a confruntat însă şi cu puternice crize politice, cu deosebire criza dinastică generată de o nouă renunţare a principelui Carol al II-lea la prerogativele sale de moştenitor al coroanei. Cu toate vicisitudinile epocii, Ion I.C. Brătianu a reuşit să depăşească momentele de criză şi să menţină stabilitatea politică a ţării, fapt bine evidenţiat de Nicolae Iorga, care referindu-se la acele momente istorice afirma: „Acum nu mai erau doi stăpâni ai României, ci unul singur: Ion Brătianu. Dinastia de Argeş biruise cu totul pe cea de Sigmaringen. Ion I.C. Brătianu rămânea stăpânul, singurul şi absolutul stăpân al unei ţări care avea nesfârşită răbdare."

În toată activitatea sa politică, Ion I.C. Brătianu a fost un promotor a reformelor politice şi sociale. Vocea sa devenea una dintre cele mai importante în Partidului Naţional Liberal, iar opinia sa era ascultată şi luată în considerare chiar dacă nu riposta faţă de opiniile bătrânilor din partid, care se opuneau reformelor. Brătianu sublinia în discursurile sale din această perioadă însemnătatea decisivă a reformei agrare pentru România, a dezvoltării economice şi milita pentru introducerea votului universal.

Personalitatea politică a acestuia se impune din ce în ce mai mult, aşa încât la 1 ianuarie 1909 Congresul partidului l-a desemnat în funcţia de preşedinte al Partidului Naţional Liberal, cu mult entuziasm, căci reprezenta „tot ceea ce avea mai bun partidul şi ţara". Încă de la discursul inaugural, noul preşedinte stabilea două principii fundamentale pentru viitoarea activitate: „libertatea de discuţie" şi „disciplina în acţiune".

O altă etapă importantă a activităţii politice a ilustrului liberal începe la sfârşitul celui de al doilea război balcanic (28 iulie 1913). Climatul politic devenea propice aplicării reformelor. Într-o scrisoare adresată lui Carol I în august 1913, Brătianu cerea urgent trecerea la aplicarea reformelor pe care le gândise şi în care credea. Regele se arată reticent, temându-se că aceste reforme să nu stârnească lupte violente pe scena politică. După o guvernare conservatoare, Ion I.C. Brătianu este chemat pentru a doua oară, la 4 ianuarie 1914, să formeze Consiliul de Miniştri. După câştigarea alegerilor parlamentare, preşedintele Partidului Naţional Liberal expune, la 21 februarie 1914, problema revizuirii Constituţiei.

Declanşarea Primului Război Mondial a impus amânarea promovării reformelor economice şi sociale scontate. În noul context, primul ministru a devenit figura centrală a vieţii politice, deciziile sale influenţând destinul istoric al României. Pentru acest lucru îşi va atrage renumele de „rege neîncoronat" al ţării. În perioada neutralităţii (1914-1916), întreaga coordonare a politicii externe româneşti este preluată de primul ministru, care lucra cu mare precauţie, orientându-se spre încheierea unor acorduri diplomatice care să constituie garanţii pentru statul român. Un asemenea succes diplomatic îl constituie şi tratatul încheiat cu Rusia la data de 18 septembrie 1914. Prin acest acord, Rusia se angaja să garanteze şi să apere integritatea teritorială a României şi să recunoască drepturile acesteia asupra teritoriilor din

Austro-Ungaria locuite de români în schimbul „neutralităţii binevoitoare” a ţării noastre. Tot în această perioadă guvernul încheie şi un acord cu Italia prin care cele două ţări au convenit să se informeze reciproc în legătură cu orice schimbări preconizate în politica lor.

Opinia publică sprijinea noua orientare politică a ţării astfel că Ion I C. Brătianu va trece la dotarea armatei. Primul ministru a dat dovadă de multă fermitate şi abilitate diplomatică, stăruind pentru încheierea unor convenţii politico-militare care să stipuleze limpede condiţiile în care România va intra în război şi obiectivele urmărite de el. Astfel, după lungi tratative, pe data de 4 august 1916 au fost semnate tratatele de colaborare cu membrii Antantei.

Semnificativ pentru a puncta activitatea politică a preşedintelui liberal este şi bătălia diplomatică coordonată de acesta de la Conferinţa de Pace de la Paris. Principala preocupare pe plan extern a Prim-ministrului român era recunoaşterea prin tratat a unirii celor trei provincii cu România, fapt care s-a şi realizat.

În noile condiţii create după terminarea Primului Război Mondial, adoptarea unei noi Constituţii a devenit una din problemele fundamentale ale statului român. Dar, organizarea constituţională a constituit o problemă deosebit de dificilă, atât pentru instituţia monarhică, cât şi pentru guvernele din această perioadă, din cauza multiplelor împrejurări interne, dar mai ales externe. Soluţionarea problemei constituţionale a fost mereu amânată până la venirea liberalilor la putere la începutul anului 1922. După lungi dezbateri, noua Constituţie a fost votată la 26 martie 1923 în Adunarea Deputaţilor, iar la 27 martie în Senat şi a fost promulgată de rege şi publicată în „Monitorul Oficial” la 29 martie 1923. În litera sa, noua Constituţie păstra o bună parte dintre articolele celei din 1866, dar aducea unele prevederi care corespundeau noii realităţi româneşti de după Marea Unire şi după Primul Război Mondial. Legea fundamentală românească era una dintre cele mai avansate din Europa acelor vremuri fiind considerată o operă liberală.

Nu dorim să ne referim la conţinutul acestei Constituţii, însă, trebuie să subliniem în contextul acestui studiu contribuţia decisivă pe care Ion I.C. Brătianu a avut-o la fundamentarea principiilor şi reglementărilor ce se regăseau în legea fundamentală a statului.

Programul Partidului Naţional Liberal al cărui principal autor a fost Ionel Brătianu şi care a stat la baza elaborării Constituţiei din 1923 sublinia cu pregnanţă faptul că procesul de consolidare internă a ţării va fi întemeiat pe „ideea naţională”, pe democratizarea tot mai desăvârşită a ţării, pe ordine, pe progres şi pe înfrăţire socială. Programul înscria la loc de frunte, principiul potrivit căruia „naţionalităţile trebuie să se bucure în statul român de cele mai întinse drepturi, fără deosebire de rasă sau religie pentru ca astfel să se poată dezvolta în cadrul organizării noastre sociale în deplină linişte, egalitate şi mulţumire”.

Insistând asupra necesităţii ca în alcătuirea Constituţiei să se ţină seama de conţinutul tuturor acestor principii, manifestul Partidului Naţional Liberal adresat alegătorilor din România Mare şi publicat cu prilejul alegerilor din 1920 făcea apel la crezul partidului de a asigura propăşirea statului român sub regim constituţional, monarhic şi democratic şi având un caracter unitar naţional atât în viaţa sa politică, cât şi în cea culturală şi economică.

În conformitate cu acest program politic liberal elaborat sub conducerea lui Ion I.C. Brătianu, Constituţia din 1923 este o expresie a raportului real de forţe politice din perioada respectivă şi a reprezentat aşezământul juridic şi politic principal pe baza căruia au funcţionat instituţiile fundamentale ale României întregite, conferind statului român forma de guvernământ monarhică, dar întemeiată pe regimul democratic, parlamentar – constituţional.

Sub imperiul acestei legi fundamentale principiile reprezentativităţii, separaţiei puterilor, legalităţii şi legitimităţii legilor, ca şi cele privind sistemul electiv şi al regimului proprietăţii au fost mult mai pregnant reliefate comparativ cu cele cuprinse în Constituţia din 1866. Se poate afirma fără îndoială că Legea fundamentală din 1923 a constituit, în perioada când a fost în vigoare un factor de progres în democratizarea societăţii româneşti.

În timpul marii guvernări liberale interbelice reformele democratice nu s-au limitat numai la Constituţia din 1923. Cele mai multe măsuri din guvernarea Brătianu au vizat alinierea ţării la noile realităţi postbelice. După adoptarea Constituţiei, la iniţiativa lui Ion I.C. Brătianu, sunt adoptate şi promulgate mai multe acte normative de importanţă vitală pentru ţară, dintre care amintim: legea pentru organizarea armatei (24 iunie 1924), legea pentru învăţământul primar (26 iunie 1924), legea organizării judecătoreşti din 25 iunie 1925, prin care judecătorii deveneau inamovibili, legea pentru înfiinţarea Patriarhiei Române (25 februarie 1925) şi nu în ultimul rând legea pentru unificarea administrativă a tuturor provinciilor adoptată la 14 iunie 1925, care avea la bază „păstrarea caracterului unitar al ţării” şi aplicarea descentralizării administrative.

Pe 27 martie 1926 este promulgată legea electorală a „primei majorităţi”. Principala modificare se referea la centralizarea rezultatelor, repartiţia mandatelor şi proclamarea aleşilor. Se crea cadrul electoral propice pentru ca partidul majoritar să poată obţine mai multe mandate parlamentare, susţinând astfel guvernul. O altă măsură importantă a fost „legea Mârzescu”, care cuprindea măsuri de combatere a unor infracţiuni contra liniştii publice. Acest act legislativ a constituit

temeiul juridic al măsurii de scoatere în ilegalitate a Partidului Comunist Român. În perioada de referinţă au fost adoptate şi acte normative importante privind munca şi protecţia socială a muncii: legea repaosului duminical (1925), legea pentru protecţia muncii (1939) şi legea pentru pregătirea profesională şi exercitarea meseriilor (1936). Se cuvine a menţiona şi câteva importante acte normative care au contribuit la modernizarea sistemului judiciar în România: legea din 1925 privind organizarea şi funcţionarea contenciosului administrativ şi actul normativ din 1933 pentru organizarea jurisdicţiei muncii.

Spaţiul nu ne permite să realizăm o analiză amplă a legilor adoptate sub imperiul Constituţiei din 1923, dar, în finalul acestor considerente trebuie să subliniem că Legea fundamentală adoptată în acel moment istoric a avut principala menire de a fi Constituţia unificării, a legării şi sudării economice, teritoriale, politice şi spirituale a României Mari. Ea a deschis o nouă etapă în dezvoltarea ţării pe calea progresului social, a democraţiei, având drept obiectiv desăvârşirea organizării statale şi a vieţii sociale unitare. Pe baza Constituţiei, a cărui mentor a fost marele om politic Ion I.C. Brătianu, s-a putut realiza, într-un ritm relativ rapid, întreg procesul de unificare legislativă apărut ca o necesitate naţională imperioasă încă din primii ani de după unire. Aşezământul politic şi juridic fundamental din 1923 reprezintă, în opinia noastră, încununarea operei politice a ilustrului om de stat care a fost şi rămâne Ion I.C. Brătianu.

În încheierea acestor succinte consideraţii, redăm aprecierile pe care Ion G. Duca le făcea în memoriile sale şi care, în opinia noastră, evocă geniul politic al lui Ion I.C. Brătianu: „ El nu se hotăra niciodată repede… din primul moment îi apăreau în minte toate repercusiunile probabile şi posibile ale unui act, aşa încât, înainte de a se hotărî să facă acel act, examina, reexamina, contra examina toate urmările lui şi nu trecea de la intenţie la fapt decât după ce contura toate argumentele favorabile şi nefavorabile iar foloasele îi apăreau mai puternice, mai determinate decât neajunsurile. Din profesiunea lui de inginer rămăsese cu obişnuinţa de a nu pune niciodată piciorul pe un teren, înainte de a-l fi sondat şi de a cunoaşte bine soliditatea lui. Dar, odată gestaţiunea terminată, odată hotărârea luată, nu am întâlnit în toată viaţa şi în toată cariera mea politică, om mai neclintit în ducerea până la capăt a hotărârilor sale.

V. Omul, dreptul şi dreptatea

Istrate Micescu este incontestabil o personalitate a culturii juridice, fapt demonstrat poate mai bine decât orice analiză teoretică de apelativul cu care era caracterizat şi recunoscut de contemporani, adică „om de drept”. De altfel, însuşi maestrul barei, care interioriza pe deplin universul ideatic în care se manifesta, obişnuia să își spună nu avocat, nu om politic şi nici profesor universitar, ci, lapidar, „om de drept”.

În persoana lui Istrate Micescu se verifică exactitatea cugetării filosofilor limbajului, după care „toată forţa inteligenţei rezidă în artificiul limbajului”. De aceea, este bine să amintim ca un prim domeniu de manifestare a faptelor de creaţie juridică ale maestrului, retorica: Micescu a avut geniu verbal. Ascultat la bară, în marile procese, la catedră, la cursurile în care îşi demonstra originalitatea teoriilor de drept, era literalmente fascinant. Micescu nu folosea metodele şi tehnicile oratorice pentru a impune cu orice preţ o idee, ci de multe ori făcea apel la sensibilitatea ideii şi nu la rigoarea unei demonstraţii formale a acesteia. Oratoria lui fascina, fermeca, seducea, tulbura şi captiva prin uluitoarea putere a demonstraţiei bazate pe îmbinarea dintre sensibilitatea gândului şi ideea transpusă într-un fapt sensibil. Oratoria lui era expresia forţei propulsive a gândirii sale, niciodată a vorbelor potrivite în căutare de efecte. Exista în arta maestrului o corespondenţă deplină între gând şi cuvânt. Totul era gândit, dar se resimţea în oralitate ceea ce în scris nu se putea cuprinde, adică bogăţia de nuanţe şi inflexiuni ale cuvântului rostit în măsură să transmită de multe ori intuitiv şi să convingă în acelaşi timp asupra unei idei, care într-o formă elaborată scrisă nu ar fi avut nimic din căldura unei argumentaţii specifice limbii române.

Unul din aspectele acestui talent oratoric stătea în capacitatea de a nu fi niciodată limitat numai la o demonstraţie în termeni stricţi juridici. Era un bun cunoscător al dreptului roman, dar spre deosebire de profesorii specializaţi în această materie, care discutau despre instituţiile dreptului roman numai ca fapte istorice, Micescu reuşea să dea prin oratoria sa multă culoare textelor, în aşa fel încât le insufla viaţă, astfel spus, rostirea sa devenea creaţie juridică şi implicit provoca interesul auditoriului pentru texte juridice altfel aride şi fără coloratură. Elabora cu uşurinţă, dar niciodată cu indiferenţă. Pentru a înţelege cel mai complicat proces îi era îndeajuns timpul unei ore, dar până la pledoarie problemele litigiului îl pasionau fără contenire. Procesele dificile la studia cu multă atenţie şi migală, iar după pledoarie depunea concluzii scrise, adevărate monografii şi chiar opere juridice nu numai prin dimensiunile lor, dar şi prin conţinut. Faptele le reducea la elemente schematice, când nu cuprindeau în ele însele esenţa litigiului. În schimb, analiza juridică lua totdeauna amploare. Când procesul era axat în special pe fapte, ca în litigiile penale, arta lui de a le disemina, de a le da culoare şi relief şi de multe ori lua aspecte de antologie, aşa cum a fost cazul în afacerea Lăzărescu – Păltineanu, pledată în faţa Secţiilor Unite ale Curţii de Casaţie. Arta oratorică a maestrului a reprezentat şi reprezintă un incontestabil fapt de cultură şi creaţie juridică. Istrate Micescu era avocatul

care pleda în drept prin excelenţă cu un eşafodaj de argumente pe cât de luxuriante, pe atât de stringente în logica lor. Experienţa şi erudiţia îi permiteau să descopere pe loc cheia procesului şi să îşi elaboreze discursul care nu era o simplă pledoarie a unui avocat, ci o veritabilă operă culturală juridică în care se îmbinau în mod armonios interpretările conferite faptului, ideile abstracte ale teoriei dreptului, interpretările normelor aplicabile, după care tot eşafodajul argumentativ se întorcea astfel îmbogăţit la destinatarul său, respectiv instanţa care trebuia să decidă, dar şi omul ca beneficiar al actului de justiţie.

Creaţia juridică a lui Istrate Micescu este relevantă nu numai în planul jurisprudenţei şi al retoricii ca ştiinţă juridică, dar şi în domeniul teoriei dreptului. Micescu a fost unicul doctrinal, în cea mai autentică accepţiune a cuvântului, dintre profesorii Facultăţii de Drept din Bucureşti din perioada interbelică, cu o viziune generală a dreptului şi cu o teorie proprie asupra ştiinţei dreptului civil. De aceea, incontestabil, maestrul barei a fost un creator de drept pentru că mai înainte de orice a fost un gânditor al ştiinţei şi artei dreptului. Această realitate rezidă din prelegerile sale universitare, dar şi din puţinele scrieri care au rămas. Cursul său a avut inegalabila virtute de tratare umanistă a ştiinţei dreptului, graţie culturii adâncite de care Istrate Micescu beneficia. În prelegerile sale de drept civil, Istrate Micescu nu s-a mulţumit niciodată să transmită studenţilor, aşa cum se obişnuieşte, doar cunoştinţele cerute de programa analitică. Adesea el a evocat probleme fundamentale ale dreptului, propunând soluţii proprii originale.

În cele ce urmează dorim să facem succinte referiri la una dintre cele mai importate contribuţii pe care Istrate Micescu a avut-o la dezvoltarea teoriei dreptului, cu menţiunea că realizările marelui savant piteştean au nu numai o valoare istorică, dar implicit o imensă valoare ştiinţifică pentru zilele noastre, care ar trebuie să fie mai bine valorificată.

Străduindu-se, după mulţi alţi autori, să dea o definiţie a dreptului ca disciplină ştiinţifică, ajunge la concluzia că ea este ştiinţa dreptului şi tehnica obligaţiilor. În concepţia sa primordială sunt drepturile, iar legile nu sunt decât mijloace tehnice pentru realizarea drepturilor. În disputa dintre partizanii dreptului natural, care postulează existenţa unui „drept etern” bazat pe prescripţii imuabile şi impus de raţiunea umană, drept care conferă persoanelor fizice prerogative inerente naturii umane, iar pe de altă parte, teoreticienii pozitivismului politic, pentru care drepturile izvorăsc exclusiv din lege, din normele dreptului obiectiv, Istrate Micescu se declară încredinţat că *drepturile fundamentale ale omului preexistă legilor, care nu le creează ci doar le recunosc*. Această idee este clar exprimată şi demonstrată în „*Cursul de Drept Civil*”, predat studenţilor în anul universitar 1931-1932. Micescu, atunci când dă definiţia dreptului civil, este încredinţat ca şi Leibniz, iar mai aproape de zilele noastre Heidegger şi Constantin Noica, că în cuvinte sunt depozitate adevăruri umane esenţiale. Prin urmare, el caută originea dreptului, explorând etimologia cuvântului latin *jus*.

Este mai bine decât orice altă argumentare să dăm cuvântul maestrului pentru a explica raportul dintre drept şi lege: „A porunci înseamnă a avea dreptul să porunceşti. Ceea ce este anterior şi superior în noţiunea de poruncă este dreptul de a o lansa, este virtutea de a o impune (...). Drepturile reprezintă în ordine ierarhică elementul superior, anterior legilor (...). Dacă noţiunea drepturilor a apărut cea dintâi şi noţiunea legilor a apărut după ea, este firesc ca noţiunea legilor să fie subordonată noţiunii dreptului (...). Legile, ca norme de conduită nu pot să aibă altă justificare (...) decât de a porunci respectul drepturilor.”

Această idee fundamentată de Istrate Micescu despre anterioritatea drepturilor în raport cu legile este actuală şi deosebit de importantă pentru a găsi un criteriu de delimitare între puterea discreţionară şi excesul de putere în activitatea autorităţilor statului. Istoria şi realităţile contemporane demonstrează că pozitivismul juridic bazat pe principiul supremaţiei legii fundamentale, nu este suficient pentru a împiedica ca guvernanţii să îşi utilizeze prerogative încuviinţate prin lege în alte scopuri decât acelea pentru care însăşi legea le-a creat. Prin urmare, este necesar a considera că nu drepturile sunt în serviciul legii, ci invers, în sensul că legea nu face altceva decât să concretizeze şi să exprime drepturile, aşa cum cuvintele exprimă gândurile a căror existenţă este anterioară. O astfel de abordare afirmă în primul rând *supremaţia drepturilor*, din care decurge firesc supremaţia constituţiei şi a legii.

Corolarul unei astfel de concepţii despre drept este semnificaţia pe care Istrate Micescu o atribuie ştiinţei dreptului: „A construi o ştiinţă a dreptului înseamnă a construi o ştiinţă a drepturilor în serviciul cărora apar legile. A studia în această ştiinţă înseamnă mijloacele graţie cărora scopul final al respectului legilor poate fi atins.”

VI. Un om al devotamentului şi curajului politic

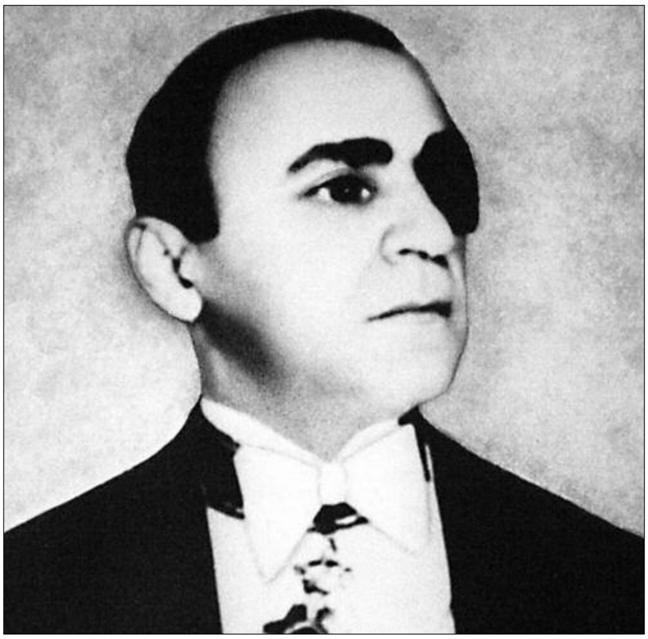
Armand Călinescu s-a născut la Piteşti în 22 mai 1893 şi este cunoscut în special prin activitatea sa politică, dar şi prin sfârşitul tragic pe care l-a avut. Persoana şi personalitatea primului ministru al României a fost evocată în numeroase studii cu caracter istoric. Noi dorim să subliniem numai câteva aspecte ale dimensiunii spirituale ce marchează pe acest ilustru om politic al României, dar şi al Piteştiului.

Formaţia sa culturală este deosebită. Bun cunoscător al mai multor limbi străine şi al culturilor

ţărilor europene, s-a format ca jurist şi economist. Armand Călinescu este legat de municipiul Piteşti nu numai prin naşterea sa, dar şi prin faptul că a urmat cursurile primare, gimnaziale şi secundare tot în Piteşti, la Liceul „Ioan C. Brătianu". Studiază apoi la Facultatea de Drept şi la Facultatea de Litere şi Filosofie din cadrul Universităţii Bucureşti, iar doctoratul în ştiinţe economice îl obţine la Universitatea din Paris în anul 1921.

Ca om politic se formează în cadrul Partidului Ţărănesc unde, de asemenea, are o prezenţă deosebită ca lider al organizaţiei Judeţene P.Ţ. Argeş. După 1926, ca urmare a unificării Partidului Ţărănesc cu Partidul Naţional Român, Armand Călinescu este unul dintre liderii noii formaţiuni politice, fiind ales deputat în legislaturi consecutive. A fost şi prefect de Argeş în anul 1928, secretar de stat şi subsecretar de stat la Ministerul de Interne. Treptat a devenit unul dintre oamenii politici apreciaţi de regele Carol al II-lea, însă cu o atitudine critică faţă de tot ceea ce considera că este negativ chiar şi în activitatea politică a propriei sale formaţiuni.

Armand Călinescu a fost alături de Carol al II-lea şi după alegerile din decembrie 1937, când niciun partid politic nu a reuşit să câştige alegerile. Este ministru de interne în Guvernul Octavian Goga. Interesant este că această funcţie o va deţine până la sfârşitul vieţii. La 6 marie 1939, patriarhul Miron Cristea, care deţinea şi funcţia de prim-ministru, încetează din viaţă. Armand Călinescu este desemnat noul preşedinte al Consiliului de miniştri. Preluarea acestui mandat se realiza într-un moment extrem de dificil în planul relaţiilor internaţionale, dat fiind iminenţa declanşării celui de-al Doilea Război Mondial. În faţa ameninţărilor tot mai evidente de schimbare prin forţă a realităţilor politice din Europa de Est, Marea Britanie şi Franţa decid să acorde garanţii pentru independenţa Greciei şi României.

Sfârşitul lui Armand Călinescu a venit la doar trei săptămâni după izbucnirea celui de-al Doilea Război Mondial, la data de 21 septembrie, când Primul ministru al României a fost asasinat.

Personalitatea marcantă a omului politic Armand Călinescu este conturată în multiple planuri. Noi dorim să subliniem câteva aspecte: în mod deosebit, formaţia culturală şi intelectuală de excepţie a primului ministru al României, pe care acesta a valorificat-o din plin în activitatea sa politică. Calităţile intelectuale de care a dat dovadă, curajul, voinţa şi fermitatea deciziei politice în vremuri deosebit de dificile sunt, de asemenea, aspecte ce conturează personalitatea lui Armand Călinescu. A fost un om al ordinii de drept şi al ordinii sociale şi, de aceea, a combătut ferm şi hotărât orice formă de extremism, fie de stânga, fie de dreapta. Fiind de formaţie jurist, Armand Călinescu a promovat supremaţia legii, considerând că numai prin respectarea şi aplicarea fermă a Constituţiei şi a legii se poate realiza şi menţine ordinea internă care în fapt este o ordine de drept, iar statul să își păstreze suveranitatea, independenţa şi prestigiul. Această ordine de drept nu era contrară drepturilor cetăţeneşti, dar exercitarea acestora din urmă se poate realiza numai în cadrul ordinii astfel instituită prin Constituţie şi prin celelalte legi. Armand Călinescu a promovat astfel principiile supremaţiei Constituţiei şi a legii fără de care nu se poate concepe existenţa democratică a statului. În contextul timpului istoric în care a trăit şi a activat ilustrul om politic al României, o asemenea concepţie aplicată în viaţa de stat este evident un act de curaj politic dar şi de credinţă fermă în principiile de bază ale democraţiei constituţionale.

Remarcăm prietenia dintre Armand Călinescu şi ilustrul profesor de drept constituţional George Alexianu, care a avut şi acesta un sfârşit tragic. Profesorul aprecia contribuţia lui Armand Călinescu la afirmarea valorilor constituţionale naţionale, la respectarea drepturilor omului, ceea ce pentru vremurile respective era un fapt deosebit.

Toate aceste calităţi indiscutabile ale marelui om politic Armand Călinescu sunt argumente pentru a-l considera o mare personalitate a istoriei naţionale, dar şi a municipiului Piteşti, de care acesta era legat şi afectiv.

VII. Un om care a transpus viaţa în literatură şi filozofie

La câţiva kilometrii de Piteşti, în vatra satului Valea Mare, aparţinând de comuna Ştefăneşti, se află o casă care astăzi, din nefericire, nu este bine pusă în valoare, ce semnifică prin ea însăşi personalitatea marelui scriitor Liviu Rebreanu, care în ultima parte a vieţii sale a locuit-o. Semnificativ este faptul că autorul

romanelor „Ion” şi „Răscoala” a ales să-şi petreacă ultimi ani de viaţă pe meleaguri argeşene, în apropierea Piteştiului, tocmai pentru că mediul unui sat din apropierea oraşului corespundea din plin particularităţilor sale intelectuale şi sufleteşti, regăsindu-se astfel nu numai prin idei şi sentimente, dar şi prin existenţa sa în universul inefabil al naturii şi al satului românesc.

Se cuvine, deci, a sublinia în câteva gânduri şi modeste cuvinte personalitatea aceluia care s-a dorit a fi un susţinător al culturii tradiţionale româneşti, pornind de la această realitate faptică a prezenţei marelui scriitor pe meleaguri argeşene, în apropierea Piteştiului.

Liviu Rebreanu este unul din puţinii creatori care leagă ontologicul de valoare. Într-o epocă ce continuă şi în prezent și în care valoarea este considerată un element pur ideatic desprins de existenţă, cu consecinţa formării unui sistem abstract valoric care încearcă a se impune dimensiunii concrete existenţiale ale omului şi ale societăţii, Rebreanu, exprimând particularităţile omului în realitatea sa românească argumentează, în întreaga sa operă literară şi în mod special în monumentala sa alocuţiune de la Academia Română pentru o reconsiderare a valorii, în special, şi a culturii în general, în sensul unei simbioze între etosul popular şi valorile culturale. Această îmbinare dialectică este existenţa în dimensiunea sa concretă şi conferă autenticitate fiinţei istorice a poporului român. Analiza ilustrului om de cultură duce la identificarea unor categorii existenţiale altele decât cele ale raţiunii, dar nu opuse acestora, a căror esenţă este viaţa şi credinţa creştină Altfel spus, Liviu Rebreanu susţine, ca nimeni altul, legătura indisolubilă dintre etic şi ontologic, folosind ca model etosul popular românesc.

La 27 noiembrie 1885 Liviu Rebreanu se năştea într-un sat din Bistriţa Năsăud. A fost primul din cei 14 copii ai învăţătorului Vasile Rebreanu şi a Ludovicăi, mama sa. În anul 1889, familia Rebreanu s-a mutat în comuna Maieru, pe Valea Someşului. Referitor la această perioadă de viaţă, în memoriile sale, scriitorul spunea: „în Maieru am trăit cele mai frumoase şi mai fericite zile ale vieţii mele. Până ce, când se împlinesc 10 ani, a trebuit să merg la Năsăud, la liceu”. Este bine să amintim că în scrierile sale de început, multe cu caracter de însemnări personale, Rebreanu evocă cu multă afecţiune oamenii pe care i-a întâlnit în copilăria sa în aceste fericite locuri pe care nu le-a uitat niciodată.

Viitorul scriitor a făcut şcoala elementară la Maieru, iar gimnaziul grăniceresc în oraşul Năsăud, în perioada 1895 – 1897. A urmat apoi liceul german la Bistriţa (1897 – 1900), Şcoala de honvezi în oraşul Şopron din Ungaria (1900-1903) şi Academia Militară la Budapesta în perioada 1903 – 1906.

A îndeplinit diferite funcţii administrative. Deşi a cunoscut pe nedrept represiunile unui regim politic ostil, Liviu Rebreanu nu a abandonat activitatea sa culturală. Tot din însemnările maestrului, evocăm următoarele gânduri, în opinia noastră edificatoare pentru eforturile pe care acesta le depunea şi dorinţa sa de perfecţiune în ale spiritului: „A trebuit sa-mi dau seama că dacă vreau să realizez ceva, trebuie să nimicesc în prealabil, în sufletul meu şi în mintea mea, tot ce mi-au împrumutat atâţia ani de mediu străin, tocmai la vârsta cea mai accesibilă tuturor influenţelor, şi că aceasta nu se poate împlini cu adevărat decât acolo unde voi respira o atmosferă românească absolut pură şi ferită de miasmele de până ieri”.

La data de 27 august 1916, România a declarat Război Austro-Ungariei. Fostul ofiţer s-a oferit voluntar în armata română, dar nu i s-a aprobat cererea. În 6 decembrie, armatele germane ocupă Bucureştiul. Liviu Rebreanu se afla într-o situaţie dificilă, având în vedere conflictele anterioare cu autorităţile austro-ungare. S-a izolat cât a putut de mult şi, închis în casă, a continuat să lucreze la romanul „Ion”. Tot în această perioadă, fratele său, Emil Rebreanu, ofiţer în armata austro - ungară este acuzat de dezertare şi spionaj, fiind condamnat la moarte. Acesta este evenimentul care mai târziu avea sa-l determine să scrie romanul „Pădurea Spânzuraţilor”.

După ce a demisionat din funcţiile publice pe care le-a deţinut, Liviu Rebreanu a cumpărat în anul 1930 casa de la Ştefăneşti, pe care a stăpânit-o până la 1 septembrie 1944 când a încetat din viaţă, la vârsta de 59 de ani. La 3 septembrie 1944 este înmormântat în cimitirul bisericii din Valea Mare, pentru ca mai apoi să fie mutat la Cimitirul Bellu din Bucureşti. La Valea Mare, lângă Piteşti, avea să scrie romanele „Răscoala”, „Jar”, „Gorila” şi „Amândoi”.

Încă din timpul vieţii, personalitatea marelui romancier a fost recunoscută şi s-a bucurat de onoruri

cuvenite. În anul 1920 i-a apărut romanul „Ion", distins cu premiul „Năsturel - Herăscu" al Academiei Române, urmat, în anul 1922, de „Pădurea Spânzuraţilor" pentru care Societatea Scriitorilor Români i-a decernat „Marele premiu al romanului". Referitor la creaţia sa, amintim succint că aceasta cuprinde numeroase articole, eseuri, nuvele publicate în reviste precum „Luceafărul" şi „Convorbiri Literare", la care se adaugă romanele: „Adam şi Eva" (1925), „Ciuleandra" (1927), „Crăişorul" (1929), „Răscoala" (1932), „Jar" (1934), „Gorila" (1938), „Amândoi" (1940). A lăsat şi numeroase pietre de teatru, unele dintre acestea fiind şi în prezent în repertoriul instituţiilor teatrale. Trebuie să menţionăm că opera sa a fost tradusă în numeroase limbi şi apreciată inclusiv din punct de vedere al mesajului filozofic. Nu trebuie uitat nici faptul că Liviu Rebreanu a fost preşedinte al „Societăţii Scriitorilor Români" şi al „Asociaţiei pentru Educaţia Poporului."

La 25 mai 1939, Liviu Rebreanu a fost ales membru titular al Academiei Române, iar la data de 29 mai 1940, în cadrul discursului de recepţie, a susţinut tema intitulată „Laudă ţăranului român". Răspunsul l-a primit din partea filozofului Ion Petrovici.

„Laudă ţăranului român" nu este un elogiu idilic adus satului românesc sau omului care îl locuieşte. Însuşi autorul mărturiseşte că: "Lauda aceasta, totuşi, nu vrea nici să înalțe, nici să dărâme şi nici măcar să dovedească nimic, ci doar să mărturisească o credinţă şi solidaritatea mea continuă cu inima acelor mulţi, cari au avut parte tot de ocări şi proboziri şi prea rar de vorbe bune". Evident, însă, dizertaţia marelui scriitor este plină de semnificaţii privind adevărurile existenţiale ce se constituie în tot atâtea particularităţi prin care simplitatea şi puritatea poporului român devin valori ce pot fi susţinute în orice demers filozofic sau mai larg cultural alături de marile valori universale. Este vorba nu de „ omul civilizat" adică de orăşeanul care prin pragmatismul modului său de a fi şi construcţiile tehnice trăieşte într-un mediu artificial, neautentic, ci de „omul simplu şi pur", pe care Liviu Rebreanu l-a identificat în complexitatea de fiinţă a omului de la ţară, a ţăranului român, sublinia autorul: „În viaţa altor naţiuni ţărănimea a putut a face şi a avut un rol, secundar, şters, pentru noi, însă e izvorul românismului pur şi etern. La noi, singura realitate permanentă, inalterabilă a fost şi a rămas poporul. Atât de mult că, de fapt, ţăranul român nici nu este ţăran ca la alte popoare".

Ideea filozofică fundamentală este realizarea în particularitatea ţăranului român a universalităţii omului în umanitatea sa, care există şi se manifestă în cotidianul său. Pe bună dreptate, autorul nu insista asupra unei analize semiotice şi semantice a cuvântului „ţăran" pe care, de altfel, îl folosea numai ca pretext pentru a sublinia universul valoric existenţial al poporului român în dimensiunea naturală a existenţei sale. Există astfel o distincţie bine venită între conceptele şi categoriile specifice civilizaţiei de tip urban, iar pe de altă parte, autenticul valoric al naturalului specific omului pur şi simplu. „Cuvântul însuşi este de origine urbană cel puţin în semnificaţia actuală. Ţăranul nu-şi zice niciodată ţăran. Doar în vremurile mai noi şi sub influenţe politice a pătruns şi la ţară cuvântul „spre a indica pe omul de la sat", în contrast cu cel de la oraş. Ţăranii însă numesc pe ţărani, simplu, oameni. De fapt, ţăranul nu are nume pentru ce nu este nici clasă, nici breaslă, nici funcţie, ci poporul însuşi - omul român. Pentru toată lumea, ţăran este sinonim cu român, pe când orăşean nu, ba, în general,dimpotrivă, mai cu seamă, în ochii ţăranului".

„Țăranul" devine astfel un concept ontologic care în particularitatea sa cuprinde un universal valoric, altfel spus, devine un universal concret, în sensul celor pe care le susţinea Hegel şi Constantin Noica. Mai mult decât atât, nu este un universal concret oarecare, adică un particular care poartă în sine şi cu sine un sistem valoric, ci este omul, nu abstract, ci concret, ce devine din simplă realitate şi element al unui sistem de civilizaţie urban o fiinţă în dimensiunea sa perenă, într-un spaţiu valoric şi univers al virtuţilor, toate fiind subsumate în conceptul de „omenie", un caracter specific poporului român de la sate. Liviu Rebreanu se distanţează astfel de concepţiile neokantiene sau chiar şi de ideile lui Goethe potrivit cărora „omul este totalitatea oamenilor". Pentru marele romancier, omul nu este o sumă abstractă, ci individualul care însă poartă cu sine un univers valoric.

Esenţa fundamentului creştin care exprimă totodată autenticul existenţei tradiţionale româneşti este reprezentată de două valori: *simplitatea şi puritatea*, altfel spus *smerenia* şi nu umilinţa ca dimensiune particulară existenţială a omului în spaţiul creştin românesc. Foarte frumos spunea Părintele Teofil Părăian: „Omul smerit este omul pur şi simplu". Este vorba de smerenia ţăranului faţă de Dumnezeu, faţă de oameni, faţă de toată firea zidită şi în raport cu sine. Pe acest fundament se poate construi o cultură adevărată, creştină, ancorată într-o existenţă autentică.

Bibliografie:

Ioan Scurtu, *Ioan I.C.Brătianu*, Ed.Museion, Bucureşti 1992.

Dinu Giurescu, *Istoria României în date*, Ed. Enciclopedică Bucureşti, 2003.

România în anii Primului Război Mondial, Ed.Militară Bucureşti, 1981.

C.Hamangiu, *Codul general al României, anii 1924-1929; 1931-1938*.

Nicolae Iorga, *O viaţă de om aşa cum a fost*, 1934.

Angela Banciu, *Istoria Constituţională a României*, Ed.Lumina Lex, Bucureşti 2001.

Marius Andreescu , *Să fii în lume și totdeauna mai presus de lum*e, Editura Sitech, Craiova, 2018.

„Precesta Veche din Coastă”, cea mai veche biserică din Pitești. Istoric (1540-1865)

Octavian DĂRMĂNESCU

Refăcută radical în a doua jumătate a secolului al XIX-lea, probabil cea mai veche biserică din Pitești nu a suscitat interesul istoriografilor locali. Însăși datarea este suspectă științific, lipsa cercetărilor arheologice sistematice generând deocamdată numai semne de întrebare. Grigore Tocilescu, în *Raporturi asupra câtorva mănăstiri, schituri şi biserici din ţară*, „Analele Academiei Române”, Seria II. Tomul VIII, Secția Istorică, 1885-1886, p. 200, evocă existența acestei vechi biserici. Tatiana Bobancu, în *Album religios. Bisericile din orașul Pitești*, Pitești, 1933, amintește câteva legende legate de acest sfânt lăcaș. Celei mai vechi biserici piteștene i s-au dedicat câteva pagini de către arh. Eugenia Greceanu atât în prima ediție a lucrării *Ansamblul urban medieval Pitești*, Muzeul Național de Istorie, București, 1982, cât și în cea de-a doua, din 2007. Nu în ultimul rând, Grigore Constantinescu, într-o colecție de micro-monografii de popularizare editate pe internet îi alocă în 2016 un studiu, *Biserica „Maica Precista”, Pitești*. De aici aflăm de existența unei monografii în manuscris dedicată încă din 1977 bisericii de către Dumitru Popa, lucrare pe care nu am consultat-o.

Potrivit unui inventar modern, tradiția existenței pe actuala fundație (sau în apropiere) a unei biserici care deservea un schit de maici dăinuise până în secolul trecut. Sursa indică: „Se zice că au fost la început schit de maici”[1]. Această supoziție are toate șansele să fie încărcată cu valoare de adevăr, luând în considerare așezarea oportună, pe primul etaj superior văii pe care râul Argeș o desfășoară la Pitești înainte de întâlnirea cu unul dintre afluenții lui considerabili, râul Doamnei. Foarte probabil, acel ”Pitest Coenobium” de pe harta lui Giorgio Reichersdorf din 1550 și de pe cea a lui Iohanes Sambucus din 1566 – punct topografic propus de Petre Simionescu drept biserica vecină, viitorul schit Beștelei[2]. Un târg vechi, de troc, Piteștii exploatau atât arealul viticol – pe Dealul Piteștilor de peste Argeș, din județul istoric Mușcel, aveau vii atât domnia împreună cu marii boieri, cât și câteva mănăstiri istorice – , cât și confluența hidrografică, de nod rutier, un punct indispensabil pe marile rute medievale muntenești. Acest schit putea fi unul dintre metoacele Mitropoliei sau al mănăstirilor Argeș, Câmpulung sau Cozia, instituții care, de-a lungul secolelor, investeau masiv în propritățile viticole, mai ales într-o regiune renumită pentru vinurile ei albe dulci. Bineînțeles, nu putem să nu postulăm și ideea unui schit independent, ctitorie a unui boier local sau a unui cleric potentat care, după cum se va practica până în secolul al XIX-lea, se călugărea la bătrânețe. De altfel, discreția primului hram (mai există două hramuri, ”Izvorul Tămăduirii” și ”Nașterea Maicii Domnului”, foarte probabil, la rându-le, vechi hramuri principale), ”Intrarea în biserică a Maicii Domnului” (21 noiembrie) – sărbătoare situată în Postul Crăciunului, mai „incomodă” marilor festinuri publice, deci un hram predilect, elitist și personal– ne îndeamnă ușor spre a doua opțiune, cea a unui schit pornit dintr-o inițiativă laică, matroanele ctitore (foarte probabil rude) devenind ulterior, prin călugărire, monahiile Magdalina și Doroteea, nume păstrate până azi în tradiția locală legată de respectivul lăcaș[3].

Leatul 1540, neverificabil azi, ne parvine din campania de restaurare și lărgire a bisericii din 1886-1887, când preotul paroh I. Petculescu a găsit-o inscripționată pe o lespede. Cu toată imposibilitatea de verificare modernă a acestei descoperiri importante, mărturia clericului (neutră, dar supusă subiectivității, în sensul pericolului citirii eronate a cifrei descoperite) era întărită cu două decenii în urmă, tradiția acestui „brand” stăruind încă în conștiința locală. Este vorba despre o aluzie accidentală a epitropilor din 1858, care, într-un memoriu pentru demolarea vechii biserici și construirea uneia noi, aminteau că ”Precista din Coastă” este cea mai veche biserică din oraș[4]. Iată că avem, până la 1886, în tradiția locală, ideea că biserica aceasta, cea mai veche de aici, nedatată, este construită înaintea ”Bunei Vestiri”-Greci, datată 1564. Foarte probabil informația era nouă, luată din fosta pisanie care, accidental, se distrusese (la fel de probabil) în incendiul din 1794. Tot în privința începuturilor, Nicolae Iorga opinează că Matei Basarab a reconstruit la Pitești chiar ”Precista Veche”[5], părere care, în timp, a fost contrazisă – fără dovezi – de mai mulți cercetători.

În 1731 Păuna, soția logofătului Duminică din Pitești, dăruiește bisericilor ”Precista Veche” și ”Buna Vestire”- Greci, vecine, o moșie considerabilă, Șuica, situată în județul Olt, relativ apropiată Piteștiului[6]. În 1754 Costandin croitoru, foarte probabil piteștean, dăruiește bisericii moșia ”Stejeretu” din Bascov, satul Flești, plasa Pitești, în lățime de treizeci-patruzeci stânjeni și lungime „din Bulicești până în hotarul Budeasa”[7]. Este un an important, deoarece tot acum, potrivit tradiției, sfântul lăcaș devine biserică de mir,

enoriașii reconstruind-o din lemn[8]. În 1786 Costandin Matei Buliga și cu fiul său, Simion, donau un clopot[9]. Potrivit unui inventar de la 1903 în 1794 arde și este refăcută din zid. În 1805 Cârstea măcelarul donează bisericilor ”Precista din Coastă” și ”Sfântul Gheorghe”-domnesc o prăvălie în Ulița cea Mare[10].

În 1805 Mihalache și Frusina Uescu donau aici un potir de argint. În 1807, 30 august, Mărgărita, soția răposatului Nicolae Inimăroiu, dă bisericii domnești și bisericii „Precista din Coastă" un loc alăturat locului părăvăliei pe care o dăduse înainte cu doi ani Cârstea măcelarul, cumnatul ei, amânduror bisericilor[11]. În 1816 biserica mai primește un clopot[12]. Pe 17 martie 1826 biserica primește de la Zoița unguroaica o danie în fața curții interioare, „din poarta sfintei biserici până în drum iar latu din casa Stancăi Lăzăroai(i) până în Vasile Cizmaru i cu cășcioara ce să află pe dănsul"[13]. Este vorba despre locul pe care se află astăzi fostul Trust de Construcții Argeș, clădire centrală, simbol, alături de clădirea Prefecturii, al perioadei comuniste la Pitești. În 1826, 5 iulie, hagi Țenea, epitrop încă la biserica domnească, vinde aceleiași biserici și bisericii „Precista din Coastă", amândouă proprietare ale prăvăliei lui Cârstea măcelarul, un drum de servitute[14].

În perioada 1827-1828 epitropiile celor două biserici hotărnicesc din nou moșia Șuica, datorită faptului că moșnenii de acolo, în timp, îi încălcaseră integritatea[15]. În 1839 un embaticar al bisericii ”Precista din Coastă” vinde unui cizmar din mahala jumătate de embatic. Actul este important, deoarece la finalul lui se semnează numeroși clerici piteșteni[16]. În 1845 biserica domnească va răscumpăra jumătatea prăvăliei bisericii „Precista din Coastă"[17]. În 1846 mahalagiii cer încă un preot și îl aduc pe popa Oprea din Smeura limitrofă. Dosarul este întocmit de epitropul de atunci, Mincu Pancovici[18] – în mitrice numit și „plevenliu" (din Plevna) – și de deputatul mahalalei, pitarul Răducanu Bucșenescu. În anul 1855 se amenajează curtea bisericii, preoții plătind din leafa lor datoriile rămase în urma acestei lucrări[19]. În vara anului următor, 1856, epitropiile bisericilor proprietare la Șuica tocmesc un paznic pentru a păzi pădurea de pe acea moșie[20].

Din cauza serioaselor cutremure din prima jumătate a secolului al XIX-lea biserica se deteriorează substanțial, fapt care împinge epitropia să o repare radical, operație costisitoare care se desfășoară între 1858[21]-1864, cu 1864 an de sfințire oficială[22]. Operațiunea de demolare a vechii biserici, începută în februarie 1858 se continuase imediat cu punerea pietrei noi de temelie, sfințire pe care epitropia se grăbește să o oficieze după 3 luni, în mai. Cităm din darea de seamă a protopopului piteștean în funcție către episcop: „Astăzi la 27 corent în numele prințului caimacam și al prea sf. voastre chiriarhul eparhii(i) am pus piatra de temelie cu citirea sfințiri(i) apei cei mici dupe orânduială, față D. Administrator, D. Prez. al municipalități(i) cu toți oroșani(i) împreună cu familiile lor"[23]. Între 1875-1877 Ilie zugravul, tatăl renumitului profesor piteștean, pictorul Costin Petrescu, o pictează – astăzi se păstrează pictura interbelică a pictorului Gh. Belizarie, parohianul bisericii. În 1887 i se adaugă pridvorul. Călcată mereu de vecini, moșia Stejeret-Bascov, danie de secol XVIII, este vândută în 1911. În timp, prin cumpărări și donații, biserica se înconjoară pe strada Griviței, unde se află, de mai multe case, majoritatea fiind pierdute și demolate o dată cu instalarea la putere a regimului comunist.

Tatiana Bobancu amintește despre existența de secole aici a unei icoane făcătoare de minuni pe care, la perioade de jaf, piteștenii o ascundeau între dealuri. Un paroh din perioada modernă, părintele Radu Budescu, îi evocase faptul că, tot din tradiție, se păstrase informația că pictorul acesteia este același cu al alteia, la fel de veche, de la mănăstirea Nămăiești[24]. Existența ei la Pitești o evocau accidental și epitropii din 1858, anul demolării bisericii vechi[25]. Fotache Tomescu îi sponsorizează în 1869 remontarea unei alte rame, din metal, operație făcută de către argintarul piteștean Ștefan.

Slujitori

Macarie (**1792, ieromonah**[26]). Cârstea măcelarul cumpăra în 1792 un teren – probabil cel pe care îl va dona bisericilor Precista Veche și domnească în 1805 – de la Păuna, nepoata de frate a popii Macarie, ieromonah, slujitor la Precista din Coastă. Probabil monahul Macarie Lerescu, co-ctitor al bisericii ”Sf. Voievozi” (1751-1756) din satul Găvana, limitrof Piteștilor, azi, cartier[27].

David (**preot, duhovnic, protopop, evocat între 1805**[28] **și 1824; viitorul ieromonah Daniil**). Menționat aici și în catagrafia din 1808[29], și în cea din 1824[30]. Are un fiu, „Ioniță popa David", care în 1831 este catagrafiat în mahalaua Precistei[31]. În 1834 „Ioan cojocaru sin popa David" este naș de botez al unor țărani din Smeura, sat limitrof Piteștilor[32] – același era catagrafiat în 1838 în Culoarea Galbenă și avea 50 de ani. Acest Ioniță moare în 1843, fiind înmormântat la aceeași biserică. El este menționat „Ioniță protopop David cojocarul patentar"[33]. Pe această prezumție oferim și noi preotului David calitatea de protopop. Popa David nu figurează semnatar în mitricele bisericii, deci intuim că răposase deja până în jurul anului 1832, anul începerii lor. Mai mult, clericul Athanasie Davidescu, deputat de mahala, apare într-o sursă ca fiind fiul ieromonahului Daniil, primul din lista clericilor metocari din centrul târgului, listă manuscrisă din prima foaie a pomelnicului acelui metoc episcopal din 1820. Credem, așadar că popa David de la Precista Veche se călugărește spre sfârșitul vieții – în spiritul unei vechi tradiții medievale –, la fel ca și popa

Badea, re-ctitorul de la „Sf. Ioan”, viitorul monah Bogoslov. Deja, în catagrafia din 1833 el nu mai figurează la ”Precista din Coastă”.

Aminteam mai sus despre fiul protopopului David, Ioniță, cojocar patentar. Acest Ioniță botează în 1832 la Precista Veche fiul unui sătean din Găvana. El este menționat încă de pe atunci „Ioniță cojocarul sin Daniil ieromonah”, ceea ce atestă două realități: 1. sursele foloseau aleatoriu gradele clericilor, deci se impune o anumită circumspecție relativ la cronologia lor 2. popa David de la ”Precista Veche” se călugărise deja în 1832.

Nicolae (**preot, duhovnic, evocat între 1805**[34] **și 1833**). Evocat aici cu ocazia catagrafiei din 1808[35] și a aceleia din 1824[36] (atunci având 40 de ani). Prezumăm existența preotului Nicolae la biserica din Coastă în 1805 din două motive: 1. în cadrul documentului amintit semnează imediat după popa David, duhovnicul de aici, în chestiunea donației comune celor două biserici – mai mult, folosește aceeași pană cu urma groasă. 2. niciun preot Nicolae nu este evocat la „Sf. Gheorghe” în anul documentului. Este amintit în continuare în cadrul mitricelor bisericii ”Precista Veche” în perioada 1832-1833 („popa Nicolae”), 1836, 1843-1844, „popa Nicolae duhovnic”). Documentele menționează trei copii ai popii Nicolae: Ioan (naș în 1832 al unui copil de rudari din Piscani)[37], Anghel – catagrafiat în 1838 în culoarea roșie ca având 40 de ani – și Toma, vizitiu și cârciumar[38]. În 1858 la biserica Precista Veche din Coastă este înmormântată „Asineta monahia soția preotului Neculae”[39]. Să nu neglijăm însă și similitudinea de nume de la această biserică: în perioada 1824-1825 un alt cleric Nicolae, diacon, se preoțește. Amintim că la aceeași biserică mai există doi clerici Nicolae: diaconul din 1824 (preoțit în 1825), fiul lui Tudorache, și preotul Nicolae Tănăsoiu, fiul protopopului Tănase de aici, cleric care apare în surse după 1830 și care se poate confunda foarte ușor cu colegii lui similari-onomastic. Am prezumat finalul slujirii lui aici în perioada catagrafierii din 1833.

Luca (**preot, protopop al Plășii de Jos din județul Muscel, evocat între 1817**[40] **și 1836**[41]). Din mitricele interne s-a stabilit că preotul Ioan de aici, mai târziu duhovnic, este fiul lui (vezi mai jos). Un alt fiu este Teodor, în 1848 la biserica „Sf. Vineri” fiind înmormântat „Teodor deaconu sin popa Luca”[42].

Tănase (**preot, evocat în 1824**[43]). Catagrafia din 1833 consemnează un „Tănase duhovnicul”[44], diferit de colegul lui mai tânăr din acel an, Atanasie deputatul. Foarte probabil protopopul Nicolae Tănăsoiu de la aceeași biserică este fiul popii Tănase, popă Tănase care, credem, a slujit aici până în preajma anului 1830. În 1833 la ”Precista Veche” o „Ana popa Tănase” își botează copilul tot aici[45]. În 1838 era catagrafiat în culoarea Galbenă un povarnagiu de 42 de ani, „Dumitru zet popa Tănase”[46], același din catagrafia stânjenilor de fațadă întocmită de Maghistrat în 1831[47]. Potrivit sursei, este căsătorit cu Ana, fata popii Tănase, care în 1838 avea 25 de ani. În mitricele din perioada 1836[48]-1839[49] este amintit un „popa Tănasie”, foarte probabil colegul lui, protopopul Athanasie, mai tânăr.

Nicolae (**diacon, preot, duhovnic, evocat între 1824-1825**[50] **și 1846; m. 1846**). Potrivit sursei, era fiul lui Tudorache, detaliu care clarifică și mai bine similitudinea onomastică dintre acest cleric și ceilalți colegi ai lui, tot ”Nicolae” (clericul bătrân evocat încă din 1808 și Nicolae Tănăsoiu, fiul preotului Tănase – nu al colegului său, protopopul Atanasie Davidescu – de aici, care vine de la ”Sf. Nicolae” la ”Precista Veche” în 1834). Faptul că în 1833 la această biserică este doar un preot Nicolae[51], că în anul următor vine alt preot Nicolae, Tănăsoiu de această dată, ne indică două concluzii: 1. preotul Nicolae catagrafiat în 1833 este el, fiul lui Tudorache, probabil în ultimul an de slujire aici 2. popa Nicolae sin Tudorache, în cazul în care nu s-a mai mutat la o altă biserică, a rămas aici, dar nu mai semnează în mitrice. În 1846 mahalagiii mai cereau un preot, printre altele justificând că „părintele duhovnic Nicolae au murit”. Episcopul îi dă voie protopopului de Pitești să îl aducă în locul lui pe popa Oprea din Smeura limitrofă, dar să nu uite a mângâia și familia clericului răposat, așa cum este obiceiul[52].

Athanasie (**preot, protopop, sachelarie, evocat între 1825**[53] **și 1855**). Potrivit catagrafiei, în 1824 „Athanasie depotatu” avea 35 de ani. Colegul lui mai în etate – cu care se confundă mai mereu scriptic – este tot ”popa Tănase”, Atanasie în cauză fiind fiul popii David și semnând adesea în acte expres, cu această calitate: ”Atanasie Popescu” și ”Atanasie David(escu)”. În 1832 își botează la biserica Precista din Coastă un copil, Dimitrie, nașă fiind o Drugănească. Potrivit sursei, tatăl este „popa Atanasie sin Daniil iermonahul de la biserica Maica Precista, mahalaua în coastă”[54], ceea ce ne împinge spre concluzia că popa David de la Precista Veche se călugărise spre bătrânețe cu numele de ”Daniil” și devenise preot metocar, primul din lista manuscrisă din pomelnicul metocului episcopal de la Pitești din 1820, aflat acum la biserica Mavrodolu. Tot în 1832 un Ioan cojocar, fiul ieromonahului Daniil (deci fratele popii Atanasie), este naș de botez[55] – același Ioan, fratele popii Athanasie, botează în 1834 un copil din Smeura vecină, fiind trecut în mitrice fiul popii David[56], încă o dovadă că ieromonahul Daniil fusese la origine clericul mirean David. În 1833 popa Tănase este prima dată întâlnit în mitrice. Tot în 1833 este numit „popa Tănase Popescu” sau „Atanasie David”. În 1834 este naș de cununie al unor plugari din Gura Bascovului, alături de soția sa, Caterina[57]. Tot în 1834 la biserica „Sf. Ioan” Nastasia sin popa Atanase își botează un copil, Maria[58],

viitoarea soție a popii Ioan Penescu de la aceeași biserică, ”Precista Veche”. Consemnat în registrele mitrice interne și în 1834, și în 1836, „popa Tănasie Popescu” sau „popa Tănasie sin David”. Mitricele îl evocă și în 1843 („popa Atanasie”), an în care fiica lui, Anastasia, își botează la biserica ”Greci” un copil, Dimitrie, naș fiind Dimitrie, fiul protopopului Costandin sachelarie Brădeanul, parohul de la ”Greci”[59]. În 1845, ca paroh al bisericii, se semna „protopop Athanasie sachelarie” cu ocazia unei răscumpărări a unei jumătăți dintr-o prăvălie comună cu biserica domnească[60]. Tot atunci întocmește ca protopop de Vedea catagrafia protopopiatului oltenesc[61]. În 1846 este naș din nou al copiilor unor țărani din Gura Bascovului, mitricele consemnându-l „părintele protopopul Atanasie dipotat”[62]. Tot în 1846 mahalagiii mai cereau un preot la ”Precista din Coastă”, un motiv avându-l și senectutea părintelui Anastasie, protopop în alt județ, adică Olt, cel de-al doilea județ în care episcopia Argeșului își întindea jurisdicția[63]. În 1847 „Grigorie sin protopopul Atanasie cu Ana soru-sa” sunt nași de cununie al fiului județului Ioan din Curtea de Argeș[64] – Grigore era naș în 1858 cu soția lui, Maria. În 1850, ca președinte al Consistoriului episcopiei Argeș, scrie o jalbă episcopului pentru a-i plăti simbria pe lunile ianuarie și februarie, semnându-se cu un mai vechi rang, acela de sachelarie[65]. Fiica lui, Ana, întâlnită des în diferite mitrice, se căsătorește în 1851 cu „Gheorghe sin Matei Pănescu din satu Ciumeștii”[66]. Tot în 1851 este evocată o altă fiică, Elena, nașă de botez[67]. Părintele Athanasie figurează protopop de Pitești, Gălesești și Cotmeana (1851-1856 și 1861-1862)[68]. În 1855 împreună cu protopopul Constantin Brădeanu de la ”Greci”, recâștigă dreptul la leafa anuală de 500 de lei, prin concesiunea colegilor, „căci sfințiile lor sunt cei mai vechi slujbași ai acestor sfinte biserici, căci au sprijinit și au chivernisit mulți ani aceste biserici”[69]. Protopopul Tănase trăia încă în 1865, o „Ioana Barbu plugari, slujnica de la patrapopu Tănase” botezându-și copilul nelegitim la „Precista Veche”[70].

Nicolae Tănăsoiu (**preot, protopop, evocat între 1834[71] și 1856**). În 1834 semnează doar o singură dată (”Nicolae Tănăsescu”) în registrele interne de la biserica vecină, ”Sf. Nicolae”, semn că în acel an se mutase la ”Precista Veche”[72]. În 1836 popa Nicolae Tănăsoiu își botează un copil, Teodor, la biserica domnească[73]. Evocat în cadrul mitricelor interne între 1836-1839; menționat protopop în 1843, ca naș de botez[74]. Foarte probabil, fiul preotului Tănase de la aceeași biserică. În 1849 o „Ileana sin protopopu Nicolae” își boteza copilul la „Precista Veche”[75]. Potrivit sursei, ea este căsătorită cu „Dimitrie dascălu sin Dinu Cheroiul”, foarte probabil slujbaș la aceeași biserică. Tot în 1849 un „Dimitrie sin preotu Nicolae” se căsătorește la Precista Veche cu „Maria sin preotul Gheorghie cojocarul”[76]. Un alt fiu este „Teodor cântărețu” – viitor cleric la biserica vecină, ”Sf. Vineri” – căsătorit în 1853 cu Efimia sin Din cojocaru[77]. O sursă internă din 1855 indică, foarte probabil, un alt fiu al clericului Nicolae, Costandin, și un rang bisericesc dobândit în timp, acela de „castrisie”. Este vorba despre cununia lui „Costandin sin preotu Nicolae castrisie” cu „Gheorghia sin Stanca văduva, satu Ionești”, naș fiind un arendaș al moșiei Șuica comună bisericilor Precista Veche și Buna Vestire-Greci, Fotache Tomescu[78]. În 1859 trăiește încă, „Uța slujnica potropopului Tănase”, botezându-și un copil la biserica „Sf. Treime”[79].

Ioan (**dascăl, evocat în 1833[80]**).

Ioan popa Luca (**preot, duhovnic, mirodot, evocat din 1833[81] până în 1859**). Evocat în registrul intern mitrical și în 1834 („popa Ioan Popovici”), și în 1836 („popa Ioan” sau „popa Ioan sin popa Luca”) – popa Luca nu este altul decât protopopul care avea în subordine o plasă sudică a județului Mușcel, dar care slujea în Pitești, la ”Precista din Coastă”. În vara anului 1836 îi moare un copil, „Gheorghie pruncul fiul popii lui Ioan sin pop. Luca ot oraș Pitești”, iar în toamnă, altul, Ieftimie[82]. În 1838 este catagrafiat în vopseaua Galbenă clericul „Ion popa Luca”, de 35 de ani, însurat cu Dumitrana (26 de ani), împreună având doi copii, Matei (6 ani) și Manda (1 an), și, în întreținere, o văduvă în vârstă de 46 de ani[83]. Evocat în registrele interne mitrice și în anii 1838-1839, 1846, 1853-1854 și 1861, „popa Ion”; 1843 și 1845, „preot Ioan sin popa Luca” sau „popa Ioan Luca”; 1844, „preot Ion”; 1847-1851 și 1856-1859, „preot Ioan duhovnic”. În 1847 este amintit cu rangul de „duhovnic”[84], în următorul, cu acela de „mirodot”[85]. În vara lui 1848 popii Ioan duhovnicul îi moare un copil, Gheorghe (8 ani), în epidemia de holeră[86]. În 1850 „preotu Ioan cu Dumitra preoteasa sa din Pitești” sunt nași de cununie unui logofăt din Vrănești, sat limitrof Piteștiului[87]. Tot în 1850 câțiva preoți piteșteni întocmesc o jalbă în care se plâng de abaterea popii Ioan de la ”Precista din Coastă”[88]. Este vorba despre refuzul violent – urmat de refuzul și altor preoți – de a merge la „parada” de Bobotează lângă un coleg impus de protopopul Gheorghe Coculescu (pretextând că respectivul „fratele” are patima beției „și altele”). La rându-i, în 1851 este acuzat, alături de popa Oprea, noul lui coleg, tot de o abatere pe seama consumului excesiv de alcool[89]. În 1852 fiul lui, Nicolae, se cunună la ”Sf. Treime-Beștelei” cu Maria, fata dascălului Grigore ardeleanu, învățător[90]. În 1854 fiul popii Ioan, Marian, se cunună[91] și anul următor un alt fiu, Nicolae (amintit mai sus), este naș de botez[92]. Conform arhivei bisericii vecine, ”Greci”, în 1855 un „popa Ioan” semna lângă un altul, Ioan Penescu[93]. Tot în 1855 Zmaranda, fiica lui, se căsătorește cu fiul paracliserului Costandin, viitorul preot Voicu Costandinescu de aici[94]. În 1860, fiul popii Ioan duhovnicul, preotul Dimitrie (amintit în mitrice de abia în 1864), este naș de botez[95]. În 1865

„Dimitra proteasa soția lui popa Ion din Coastă" boteza singură[96], semn că soțul ei, probabil, murise.

Ioan Pascu (**preot, evocat în 1836**[97]).

Oprea (**preot, duhovnic, evocat între 1846**[98]**-1852**). Potrivit sursei, popa Oprea din Smeura e adus la Biserica din Coastă chiar de către mahalagii, care mai doreau un preot oficiant pe lângă cel activ deja – din precauție, mahalagiii mai vorbiseră și cu preotul Antonie de la "Sf. Ioan", și aceluia surâzându-i ideea de a se muta aici. Tot acum, în 1846, popa Oprea începe să fie prezent în mitrice. Are o vârstă respectabilă, din moment ce în 1848 la „Precista Veche" este îngropată „Rada sin popa Oprea", în vârstă de 70 de ani[99], preot oficiant fiind chiar tatăl ei. Cu toată senectutea, popa Oprea împreună cu colegul său, popa Ioan, este canonisit în 1851 de episcopie din cauza alcoolismului. Este eliberat din canonul de la episcopie prin chezășuirea a trei prieteni, printre care protopopul Nicolae Constantinescu[100].

Nicolae Iorgulescu (**dascăl, m. 1852**[101]). Moare la finele anului 1852, fiind înmormântat în cimitirul bisericii, detaliu care generează ipoteza că a cântat (și) aici.

Costandin (**paracliser, evocat în 1855**[102]). Este tatăl viitorului preot de aici, Voicu Costandinescu, la rându-i, ginerele duhovnicului Ioan popa Luca.

Ioan Penescu (dascăl, evocat în 1852[103]**, preot evocat între 1855**[104]**-1865)**. A nu se confunda cu protopopul Ioan Păunescu de la „Sf. Ioan", și acela căsătorit cu o "Maria"! În 1852 „Ioani sin preotu Pană, junile, dascăl" se căsătorește la biserica "Greci" cu Marița, fata lui Spiridon calpacciul, ginerele protopopului Tănase de acolo, relație mai mult decât satisfăcătoare pentru un aspirant la preoție la "Greci", mai ales că, potrivit sursei menționate la început, nașul este „Ilie protopopu Costandin iconomu, Maria sorosa". Tatăl lui, popa Pană, este vechiul preot de la biserica "Sf. Vineri". Deja preot în 1854, când își boteza la "Greci" un copil, naș fiind Nicolae, fiul protopopului Brădeanu[105]. Există o mare probabilitate ca Ioan Penescu să fie preot la "Precista Veche" chiar dinainte de 1855, în 1854 un cleric, „Ioan Niță", semnând mitricele alternativ cu popa Ioan duhovnicul. În 1855 semnează deja în mitricele de la "Precista Veche"[106]. În 1856 același naș îi mai boteza un copil[107]. În 1859 Maria, fiica lui Nicolae Brădeanu, îi mai botează un copil[108]. În 1860 îi moare o fiică, Ecaterina[109], în anul următor murindu-i alt copil, Petre[110]. În 1862, Maria, fiica protopopului Brădeanu, îi mai botează un copil, registrul mitrical consemnând: „preotu Ioan Pănescu, mahalaua nouă"[111]. În 1864 preoteasa Maria, soția lui, botează copilul dascălului Apostol Alicsăndrescu[112] și, tot acum, amândoi soții cunună un grădinar din Văleni[113]. Întâlnit în mitricele interne de la "Precista Veche" și în anul 1860, și în perioada 1864-1865 („preotul Ioan Penescu"). În 1865 este din nou tată, nașul de botez al copilului său, Dimitrie, fiind „preotu Dinu duhomnicu, Valea Mare"[114].

Teodor (**diacon, evocat în 1855**[115]**)**.

Dumitru Militaru (**dascăl, evocat în 1853**[116]). Evocat în anul sursei citate, 1853, ca naș de botez la "Precista Veche" – presupunem că era deja cântăreț aici. Este fiul diaconului Gheorghe din Budeasa și se căsătorește tot în 1853 cu „Parascheva sin Marin croitoru sin Iordache"[117]. În 1855 este deja preot, foarte probabil la „Sfânta Treime"-Beștelei (al doilea preot "Dimitrie", după protopopul Dimitrie), dar la „Precista Veche" își botează un copil, Elena, nașă fiind fiica protopopului Atanasie de aici[118] – copilul va muri după o lună. Încă un copil, Tănase, îi moare în 1859[119]. Tot în acel an însuși protopopul Atanasie (care, credem, îi mijlocise ascensiunea) îi botează un copil, Ecaterina[120], dar și acesta moare. În 1862 își botează un copil la biserica domnească, naș fiind Costandin, fiul popii Sandu Antonescu de la acea biserică[121]. Același lucru, cu aceiași actanți, tot la biserica domnească, în 1864[122], cu un alt copil. Potrivit acestei surse, tatăl este preotul Dimitrie Militaru. În 1864 semnează pentru prima dată în mitrice[123]. În 1865 cuplul cunună la biserica domnească pe cântărețul Rizea Dobrescu (viitor preot la "Sf. Ilie", cel care i-a comunicat Tatianei Bobancu multe informații despre istoria veche a Piteștiului și a bisericilor lui) cu fiica preotului Neagu Brașov de la "Buna Vestire"-Greci[124].

Teodor (**cântăreț, 1853**[125]). Conform sursei, „Teodor cântărețu sin preotu Nicolae" (Tănăsescu, n.a.) se căsătorește cu „Efimia sin Din cojocaru". Este chiar popa T. Tănăsescu, menționat ca preot în mitricele bisericii vecine, „Sf. Vineri", în perioada 1857-1860 și în anul 1862 la biserica domnească. Există, foarte probabil, un refuz al clericilor piteșteni în a-l cununa, din moment ce tot în aceeași zi a cununiei, 26 septembrie, protoieria Pitești roagă bisericile orașului să îl cunune[126]. Se născuse în 1836 și fusese botezat la biserica domnească, buletinul de botez consemnându-l drept fiul popii Nicolae Tănăsoiu[127]. În 1858 protopopul Nicolae Costandinescu îl recomandă episcopului Climent care îi acordă gradul de "castrisie"[128]. În 1868, probabil în contextul unui divorț, întâlnim trei acte despre părintele Teodor Tănăsescu datate 26 noiembrie: 1. dovada a doi mahalagii că părintele și soția lui, Eftimia, nu au părinți. 2. dovada acelorași mahalagii că aceiași, de 15 ani de când sunt căsătoriți, nu au avut copii 3. inventarul averii preotului Tănăsescu[129].

Apostol Alicsăndrescu (**dascăl, evocat între 1857**[130] **și 1864**). Sursa indică faptul că în 1857 îi moare un copil, Gheorghe, care este îngropat la "Precista Veche". A doua evocare este din 1864[131], atunci când își botează un copil care va muri în același an.

Apostol Costandinescu (**dascăl, evocat în 1859**[132], **m. 1861**). Sursa indică faptul că în 1859, la biserica ”Precista Veche”, cântărețul Apostol Costandinescu – foarte probabil slujitor aici – , căsătorit cu Safta, își botează copilul. Peste doi ani, din păcate, moare[133]. Se mai indică și faptul că era fiul postelnicului Costandin, că era tot dascăl, și că avea 28 de ani.

Voicu Costandinescu (**preot, evocat între 1864**[134] **și 1865**). Fiu al paracliserului Costandin, se căsătorește în 1855 cu Zmăranda, fiica preotului de aici, Ioan popa Luca[135]. Preot la biserica vecină, ”Sf. Nicolae”, între 1858-1861. Întrucât niciuna dintre cele două biserici în cauză nu au registre mitrice în anii 1862-1863, postulăm că trecerea preotului Voicu la ”Precista Veche” s-a produs tocmai în această perioadă.

În 1864 este naș al copilului preotului Matei Ionescu de la biserica vecină, ”Sf. Vineri”[136]. În următorul an, 1865, preoteasa Zmaranda este nașă de botez la biserica vecină, ”Sf. Gheorghe”[137].

Note de subsol:

[1]Arhiva bisericii „Precista Veche din Coastă” (în continuare Arhiva... „Precista Veche”), Dosar cu acte vechi, nenumerotat, „Inventar, 1903”, f.1, nr.1.

[2]D. Dem Dimancescu, *Monumenta cartographica Moldaviae, Valachiae et Transilvaniae*, San Francisco, 1933-1935, f. 28 și, respectiv, f. 30, *apud* Petre Simionescu, *Contribuții la studiul monumentului Beștelei din Pitești*, R.M.M.-M.I.A., 1987, nr.1, pp. 86-87.

[3]Tatiana Bobancu, *Album religios. Bisericile din orașul Pitești*, Pitești, 1933, p. 8.

[4]Informație din monografia manuscrisă a lui Dumitru Popa, 1977, vezi Grigore Constantinescu, *Biserica ”Maica Precista”, Pitești*, 2016, p. 6, în en.cameleo.com.

[5]Nicolae Iorga, *Istoria bisericii românești și a vieții religioase a românilor*, vol. I, Tipografia „Neamul Românescu”, Vălenii de Munte, 1908, p. 282.

[6]Arhiva... „Precista Veche”, foaie volantă.

[7]Ibidem, „Inventar, 1903”, nr. 90.

[8]Tatiana Bobancu, *op. cit.*, p. 8.

[9]Grigore Tocilescu, *Raporturi asupra câtorva mănăstiri, schituri şi biserici din ţară*, în „Analele Academiei Române”, Seria II. Tomul VIII, Secția Istorică, 1885-1886, p. 201.

[10]Arhiva bisericii domnești „Sf. Gheorghe” din Pitești (în continuare, „Arhiva... domnești”), „Registrul cu acte în copii al bisericii domnești Sfântul Gheorghe din Pitești” (în continuare, „Registrul cu acte în copii... ”), f. 13.

[11]Ibidem, „Dosar coprinzând documente vechi ale Biserici Sf. Gheorghe”, cu completare pe verso: „Acest dosier cu acte vechi s-au numerotat, șnuruit și sigilat, coprinzând file două sute șaptezeci, 1894, maiu 10, paroh G. Popescu, epitrop Raicoviceanu” – (în continuare, „Dosar coprinzând… ”), doc. 1 și doc. 2; Ibidem, „Registrul cu acte în copii...”, f. 13, și Ibidem, „Synodicul...”, f. 38 (corespondență la 1885, data întocmirii manuscrisului: str. Șerban Vodă, nr. 25). Un Ion Inimăroiu, tulumbagiu, în etate de 30 de ani, apare în catagrafia orașului, în 1838, vezi Spiridon Cristocea, *Orașul Pitești în catagrafia din 1838* (în continuare, *Orașul Pitești...*), Editura Ordessos, Muzeul Județean Argeș, Pitești, 2011, p. 138.

[12]Grigore Tocilescu, *op. cit.*, p. 201.

[13]Arhiva... ”Precista Veche”, Dosar cu acte vechi, foaie volantă.

[14]Arhiva… domnești, „Registru cu acte în copii…” f. 14. Semnează din partea bisericii domnești protopopul Zamfir și dascălul Stan. Semnează și un preot „Athanasie diputat”. Pe acesta din urmă îl vom găsi peste trei ani, în 1829, conducătorul bisericii ”Precista Veche”, vezi Ibidem, f. 14 și f. 18. Acesta este cu siguranță viitorul protopop de Pitești, Gălășești și Cotmeana, Athanasie Davidescu (1851-1856 și 1861-1862).

[15]Arhiva... ”Precista Veche”, Dosar cu acte vechi, foaie volantă.

[16]Serviciul Județean Argeș al Arhivelor Naționale (în continuare, S.J.A.A.N.), Col. Doc. Ist, P. XI, doc. 22.

[17]Arhiva... domnești, „Registru cu acte în copii...”, f. 16.

[18]S.J.A.A.N., Fond Episcopia Argeș, dos. 22/ 1846, f. 2.

[19]Arhiva bisericii ”Buna Vestire”-Greci (în continuare, Arhiva... ”Greci”), Dos. 1, f. 112.

[20]Ibidem, f. 224.

[21]S.J.A.A.N., Fond Episcopia Argeș, Dos. 6/1858, f. 7 (epitropii Toma Ștefănescu și Dimitrie Brădeanu cer episcopului Climent în 13 februarie 1858 permisiunea de a dărâma biserica veche și de a face în locul ei una nouă; epitropia informează, de asemenea, că materialul pentru biserica nouă a fost deja adus în curte. Episcopul își dă acordul, amintind că odoarele trebuie scoase din biserică).

[22]Arhiva... ”Precista Veche”, „Inventar, 1903”, f. 1. Potrivit unei monografii rămasă în manuscris, cea a lui Dumitru Popa, ar mai exista o pre-sfințire, în toamna anului 1862, vezi Grigore Constantinescu, *op. cit.*, p. 6.

[23]S.J.A.A.N., Fond Episcopia Argeș, Dos. 6/1858, f. 26.

[24]Tatiana Bobancu, *op. cit.*, p. 7.

[25]Grigore Constantinescu, *op. cit.*, p. 6.

[26]S.J.A.A.N., Col. Doc. Ist., P. XXXIX, doc. 27.

[27]Constantin Bălan, *Inscripții medievale și din epoca modernă a României – Județul istoric Argeș, sec. XIV-1848*, Editura Academiei Române, București, 1994, p. 383.

[28]Arhiva... domnești, „Dosar coprinzând...”, doc. 1: „Popa David doh(ovnic) ot biserica din Coastă”.

[29]Șt. Berechet, *Catagrafia episcopiei Argeșului în 1808*, în „B.O.R.”, seria a II-a, anul XL, 1922, p. 685.

[30]I. Ionașcu, *Catagrafia eparhiei Argeș la 1824* (în continuare, *Catagrafia…1824*), București, 1942, p. 35.

[31]S.J.A.A.N., Fond ”Primăria Pitești”, Dos. 1/ f. 13, nr. 623.

[32]S.J.A.A.N., Fond C.R.S.C./ Parohia „Precista Veche”, Pitești, Dos. 1/1834, Botezați, f. 1.

[33]Ibidem, Dos. 3/1843, Morți, f. 2.

[34]Arhiva... domnești, „Dosar coprinzând…”, doc. 1.

[35]Ștefan Berechet , *op. cit.*, p. 685.

[36]I. Ionașcu, *Catagrafia...1824*, p. 35.

[37]S.J.A.A.N., Fond C.R.S.C. / Parohia „Precista Veche”, Pitești, Dos. 1/1832, f. 1.

[38]Spiridon Cristocea, *Orașul Pitești...*, p. 138.

[39]S.J.A.A.N., Fond C.R.S.C. / Parohia „Precista Veche”, Pitești, Dos. 16/1858, f. 1.

[40]Marin Braniște, Ilie Diaconescu, *Pisanii, însemnări şi manuscrise din vechile biserici ale oraşului Piteşti* (în continuare, *Pisanii, însemnări…*) în „M.O.”, anul XXIII, 1971, nr.7-8, p. 567 (Caragea Vodă comunică în 1817 tuturor

preoților, deci și protopopului Luca al plășii de Jos a jud. Muscel, să informeze poporenii că micșorează dăjdiile).

[41]S.J.A.A.N., Fond C.R.S.C. / Parohia „Precista Veche”, Pitești, Dos. 1/1838, Morți, f. 1: „protopop Luca, b(iserica) în coastă”.

[42]S.J.A.A.N., Fond C.R.S.C. / Parohia „Sf. Vineri”, Pitești, Dos. 13/1848, f. 1.

[43]I. Ionașcu, *Catagrafia...1824*, p. 35.

[44]Marin M. Braniște, Ilie Diaconescu, *Catagrafia preoților din județul Argeș la 1833* (în continuare, *Catagrafia...1833*) în „M.O.”, anul XIII, nr. 5-6, 1961, p. 382.

[45]S.J.A.A.N., Fond C.R.S.C. / Parohia „Precista Veche”, Pitești, Dos. 1/1833, Botezați, f. 3.

[46]Spiridon Cristocea, *Orașul Pitești...*, p. 80.

[47]S.J.A.A.N., Fond ”Primăria Pitești”, Dos. 1/ f. 13, nr. 626.

[48]S.J.A.A.N., Fond C.R.S.C. / Parohia „Precista Veche”, Pitești, Dos. 1/1836, Morți, f. 1.

[49]Ibidem, Pitești, Dos. 3/1839, Botezați, f. 1.

[50]I. Ionașcu, *Catagrafia...1824*, p. 35, „diacon Nicolae sin Tudorache”, 28 de ani în 1824, preot în 1825 (potrivit sursei).

[51]Marin M. Braniște, Ilie Diaconescu, *Catagrafia...1833*, p. 382

[52]S.J.A.A.N., Fond Episcopia Argeș, dos. 22/ 1846, f. 2 și f. 6.

[53]I. Ionașcu, *Catagrafia...1824*, p. 35.

[54]S.J.A.A.N., Fond C.R.S.C. / Parohia „Precista Veche”, Pitești, Dos. 1/1832, f. 1.

[55]Ibidem, f. 2.

[56]Ibidem, Dos. 1/1834, Botezați, f. 1.

[57]Ibidem, f. 2.

[58]S.J.A.A.N., Fond C.R.S.C. / Parohia „Sf. Ioan”, Pitești, Dos. 3/1834, Botezați, f. 3.

[59]S.J.A.A.N., Fond C.R.S.C. / Parohia „Buna Vestire-Greci”, Pitești, Dos, 13/1845, Botezați, f. 1.

[60]Arhiva... domnești, „Registru de acte în copii...”, f. 16.

[61]I. Ionescu, *Catagrafia protopopiatului Vedea din fostul județ Olt în anul 1845*, în M.O., anul IX, nr. 3-4, 1957, p. 229.

[62]S.J.A.A.N., Fond C.R.S.C. / Parohia „Precista Veche”, Pitești, Dos. 4/1846, Botezați, f. 1.

[63]S.J.A.A.N., Fond Episcopia Argeș, dos. 22/ 1846, f. 2.

[64]S.J.A.A.N., Fond C.R.S.C. / Parohia „Precista Veche”, Pitești, Dos. 5/1846, Cununați, f. 1.

[65]S.J.A.A.N., Col. Doc. Ist., P. XLIII, doc. 24.

[66]S.J.A.A.N., Fond C.R.S.C. / Parohia „Precista Veche”, Pitești, Dos. 9/1851, Cununați, f. 1.

[67]Ibidem, Botezați, f. 1.

[68]Teodor Mavrodin, *Episcopia Argeșului, 1793-1949* (în continuare, *Episcopia...*), Pitești, 2005, p. 167.

[69]Arhiva... Greci, dos. 1, f. 112.

[70]S.J.A.A.N., Fond C.R.S.C. / Parohia „Precista Veche”, Pitești, Dos. 21/1865, Botezați, f. 1.

[71]Ibidem, Dos. 1/1834, Botezați, f. 1.

[72]S.J.A.A.N., Fond C.R.S.C. / Parohia „Sf. Nicolae”, Pitești, Dos. 6/1834, Botezați, f. 1.

[73]S.J.A.A.N/, Col. Doc. Ist., P. XIX, doc. 35.

[74]S.J.A.A.N., Fond C.R.S.C. / Parohia „Precista Veche”, Pitești, Dos. 1/1843, Botezați, f. 1.

[75]Ibidem, Dos. 7/1849, Botezați, f. 2.

[76]Ibidem, Cununați, f. 2.

[77]Ibidem, Dos. 11/1853, Cununați, f. 2.

[78]Ibidem, Dos. 13/1855, Cununați, f. 2.

[79]S.J.A.A.N., fond „C.R.S.C.” / Parohia ”Sf. Treime”, Pitești, Dos. 16/1859, Botezați, f. 2.

[80]Marin M. Braniște, Ilie Diaconescu, *Catagrafia... 1833*, p. 398.

[81]*Ibidem*. Aceiași și într-o retranscriere ulterioară, vezi Spiridon Cristocea, *Bisericile și slujitorii lor din fostul județ Argeș în catagrafia din 1833*, în „Argesis”, Studii și comunicări, seria Istorie, anul XXII, 2013, Muzeul Județean Argeș, Editura Ordessos, Pitești, p. 206.

[82]S.J.A.A.N., fond „C.R.S.C.” / Parohia „Precista Veche”, Pitești, Dos. 1/1836, Morți, f. 1.

[83]Spiridon Cristocea, *Orașul Pitești...*, p. 80.

[84]S.J.A.A.N., fond „C.R.S.C.” / Parohia „Precista Veche”, Pitești, Dos. 5/1847, Botezați, f. 2.

[85]Ibidem, Dos. 6/1848, Botezați, f. 2. Zmaranda, fiica popii Ioan mirodot, botează un copil.

[86]Ibidem, Morți, f. 3.

[87]Ibidem, Dos. 8/1850, Cununați, f. 3.

[88]S.J.A.A.N., Col. Doc. Ist., P. XLIII, doc. 13.

[89]S.J.A.A.N, Fond Episopia Argeș, Dos. 7/ 1851. Se prezentase cu colegul lui, popa Oprea, puternic alcoolizați la un maslu în casa pitarului Pavlică Rătescu, mai precis o slujbă pentru mama bolnavă a gazdei. De față erau mai mulți boieri. Clericii aduseseră cu ei și icoana făcătoare de minuni a Maicii Domnului, proprietatea bisericii. Slujba nu s-a putut ține din cauza stării preoților. Clericii au fost trimiși acasă, timp în care gazda l-a chemat pe protopopul Piteștilor, Gheorghe Coculescu, să îl informeze. Un precedent mai mic fusese și de Crăciunul anului 1850, când fiul popii Ioan adusese pentru enoriași o sticlă de aghiasmă care mirosea a rachiu. Popa Ioan este pedepsit la episcopie, după canon, la slujbele mănăstirești, câteva săptămâni, în ianuarie 1851. În locul lui este trimis la canon tovarășul său, popa Oprea. Părintele Ioan, duhovnic, revine acasă numai după ce prestează un jurământ de pocăință. Pentru eliberarea lui de la mănăstire se pun 3 chezași, printre care și protopopul C. Brădeanu de la biserica vecină, ”Greci”(f.1-f.4). Protopopul chiar se plânge episcopului că i-a văzut pe acești clerici chiar prin mijlocul târgului (bănuim că alcoolizați), că i-a îndrumat să se ducă acasă și că mereu are probleme din cauza viciilor lor, deoarece poporul îl apostrofează mereu că îi îngăduie, ca șef al lor (f. 5).

[90]S.J.A.A.N., fond C.R.S.C. / Parohia „Sf. Treime”, Pitești, Dos. 19/1852, Cununați, f. 1.

[91]S.J.A.A.N., fond C.R.S.C. / Parohia „Precista Veche”, Pitești, Dos. 12/1854, Cununați, f. 3.

[92]Ibidem, Dos. 13/1855, Botezați, f. 3.

[93]Arhiva... Greci, dos. 1, f. 112.

[94]S.J.A.A.N., fond C.R.S.C. / Parohia „Precista Veche”, Pitești, Dos. 13/1855, Cununați, f. 3.

[95]Ibidem, Dos. 18/1860, Botezați, f. 1.

[96]Ibidem, Dos. 21/1865, Botezați, f. 3.

[97]Ibidem, Dos. 1/1836, Morți, f. 1.

[98]S.J.A.A.N., Fond Episcopia Argeș, dos. 22/ 1846, f. 1.

[99]S.J.A.A.N., fond C.R.S.C. / Parohia „Precista Veche”, Pitești, Dos. 6/1848, Morți, f. 1.

[100]S.J.A.A.N, Fond Episcopia Argeș, Dos. 7/ 1851.

[101]S.J.A.A.N., fond C.R.S.C. / Parohia „Precista Veche”, Pitești, Dos. 10/1852, Morți, f. 1.

[102]Ibidem, Dos. 13/1855, Cununați, f. 1.

[103]S.J.A.A.N., fond C.R.S.C. / Parohia „Buna Vestire”-Greci, Pitești, Dos. 20/1852, Botezați, f. 1.

[104]Arhiva... Greci, dos. 1, f. 112.

[105]S.J.A.A.N., fond C.R.S.C. / Parohia „Buna Vestire”-Greci, Pitești, Dos. 22/1854, Botezați, f. 1.

106Arhiva... Greci, dos. 1, f. 112.
107S.J.A.A.N., fond C.R.S.C. / Parohia „Buna Vestire”-Greci, Pitești, Dos. 24/1856, Botezați, f. 1.
108Ibidem, Dos. 27/ 1859, Botezați, f. 1.
109S.J.A.A.N., fond C.R.S.C. / Parohia „Precista Veche”, Pitești, Dos. 18/1860, Morți, f. 1.
110Ibidem, Dos. 19/1861, Morți, f. 1.
111S.J.A.A.N., fond C.R.S.C. / Parohia „Buna Vestire”-Greci, Dos. 30/1862, Botezați, f. 1.
112S.J.A.A.N., fond C.R.S.C. / Parohia „Precista Veche”, Pitești, Dos. 20/1864, Botezați, f. 3.
113Ibidem, Dos. 20/1864, Cununați, f. 1.
114Ibidem, Dos. 21/1865, Botezați, f. 1.
115Arhiva... Greci, dos. 1, f. 112. Un diacon văduv, Tudor ot Valea Mare, etatea 45 de ani, era catagrafiat în 1838 în culoarea albastră, vezi Spiridon Cristocea, *Orașul Pitești...*, f. 46.
116S.J.A.A.N., fond C.R.S.C. / Parohia „Precista Veche”, Pitești, Dos. 11/1853, Botezați, f. 3.
117Ibidem, Cununați, f. 1.
118Ibidem, Dos. 13/1855, Botezați, f. 1
119Ibidem, Dos. 17/1859, Morți, f. 1
120Ibidem, Dos. 17/1859, Botezați, f. 1.
121S.J.A.A.N., fond C.R.S.C. / Parohia „Sf. Gheorghe”, Pitești, Dos. 18/1862, Botezați, f. 1.
122Ibidem, Dos. 20/1864, Botezați, f. 1.
123S.J.A.A.N., fond C.R.S.C. / Parohia „Precista Veche”, Pitești, Dos. 20/1864, Botezați, f. 1.
124S.J.A.A.N., fond C.R.S.C. / Parohia „Sf. Gheorghe”, Pitești, Dos. 21/1865, Cununați, f. 1.
125S.J.A.A.N., fond C.R.S.C. / Parohia „Precista Veche”, Pitești, Dos. 11/1853, Botezați, f. 3.
126S.J.A.A.N, Col. Doc. Ist., P. XLVII, doc. 138.
127Ibidem, P. XIX, doc. 35.
128S.J.A.A.N., Fond ”Episcopia Argeșului”, Dos. 1/ 1858, f. 3.
129S.J.A.A.N, Col. Doc. Ist., P. XXVI, doc. 62, doc. 63 și doc. 64.
130S.J.A.A.N., fond C.R.S.C. / Parohia „Precista Veche”, Pitești, Dos. 15/1857, Morți, f. 1.
131Ibidem, Dos. 20/1864, Morți, f. 1.
132Ibidem, Dos. 17/1859, Botezați, f. 3.
133Ibidem, Dos. 20/1864, Morți, f. 1.
134Ibidem, Botezați, f. 1.
135Ibidem, Dos. 13/1855, Cununați, f. 1.
136Ibidem, Dos. 20/1864, Botezați, f. 1.
137S.J.A.A.N., Fond C.R.S.C. / Parohia „Sf. Gheorghe”, Pitești, Dos. 1/1865, Botezați, f. 2.

Lista electorală din 1861 pentru alegătorii din județul Argeș și orașul Pitești

dr. Aurel RADU,
inspector superior în cadrul Serviciului Județean Argeș al Arhivelor Naționale

În colecția de foi volante a Bibliotecii Academiei Române din București se află o foaie volantă mare (73 X 49 cm)[1], în fapt o listă electorală nominală cu marii proprietari funciari și urbani din județul Argeș și orașul Pitești, care aveau drept de vot cenzitar, în conformitate cu prevederile Convenției de la Paris din 1858.

Lista electorală este împărțită în trei secțiuni: alegători primari (93), alegători direcți (25) și alegători direcți de oraș (33), adică un total general de 151 alegători. Alegătorii primari erau repartizați în conformitate cu subdiviziunile administrativ-teritoriale ale județului Argeș, pe cele șapte plase: Pitești (25), Olt (7), Topolog (13), Loviștea (10), Găleșești (14), [Curtea de] Argeș (16) și Cotmeana (8). Valoarea totală estimată în galbeni se ridica la suma de 259.320 galbeni, adică: 12.309 galbeni pentru alegătorii primari[2], 28.349 galbeni pentru alegătorii direcți și 218.662 galbeni pentru alegătorii direcți din orașul Pitești.

În această listă regăsim informații despre proprietățile funciare/industriale rurale (moșii, fânețe, livezi de pruni, vii, poverne, cârciumi, roate de moară/mori etc.), în special cele din județul Argeș, dar și despre proprietățile urbane (perechi de case, terenuri de casă, prăvălii, cârciumi etc.) din orașul Pitești. Orășenii piteșteni cu drept de vot dețineau numeroase proprietăți urbane dar și proprietăți rurale însemnate: moșii, păduri, cârciumi, hanuri și vii. Proprietățile deținute de Nicolae Coculescu (numele scris Cuculescu) din Pitești reflectă o activitate specific burgheză. Acesta deținea o clădire în piața orașului (Piața Episcopiei), care forma „un teatru, o cafenea cu toate mobilele și două prăvălii”, trei perechi de case cu locul lor în Pitești, precum și moșia Cocu (scrisă Cucu) din județul Argeș.

Lista electorală din 1861 a fost tipărită cu alfabetul de tranziție și cuprinde o serie de prescurtări care au fost întregite (Arg. = Argeș, d., dis., distr. = district, m. = moșia, Mus. = Muscel, or. = oraș, p. = plasa, per. = pereche, Pit. = Pitești etc.), dar și alte greșeli de tehnoredactare, care au fost corectate tacit, sau au fost semnalate prin note de subsol. Acolo unde nu am putut identifica/corecta anumite toponime, acestea au fost semnalate prin text înclinat.

Această listă-document vine să întregească informativ lista electorală din anul 1857 referitoare la alegătorii din județul Argeș și din orașul Pitești, pe care am publicat-o integral într-un număr anterior al revistei[3].

DISTRICTUL ARGEȘ
Listă de alegătorii primari cu venit cel puțin 100 galbeni potrivit art. 3 din anexul 2 al Convenției[4].
De cei direcți cu venit foncier cel puțin de 1.000 galbeni potrivit art. 4 din anexul 2.
De alegătorii direcți din orașul Pitești cu capital cel puțin de 6.000 galbeni potrivit art. 4 din anexul 2 al Convenției.
Anul 1861 ianuarie 1
ALEGĂTORI PRIMARI

Nr. persoa-nelor	Numele și prenumele	Eta tea	Izvoarele din care se constituie capitalul	Valoarea totală în galbeni
PLASA PITEȘTI				
1.	**Ioan Budișteanul**	41	Moșia Găvana, districtul Argeș.	110
2.	**Fotache Tomescu**	33	Moșia Valea Rea[5], districtul Argeș.	100
3.	**Nicolae Beștelei**	41	Moșia Bradu de Jos, districtul Argeș.	200
4.	**Costan. Enculescu**	45	Moșia Gorganul, districtul Mușcel.	100
5.	**N.T. Grigorescu**	28	Moșia Moșoaia, districtul Argeș.	100
6.	**Apostol Pănculescu**	39	Moșia Budeasa Mare, districtul Argeș.	101
7.	**Ioan Petricescu**	31	Moșia Găleșeștii de Sus, districtul Argeș.	100
8.	**Radu Ionescu**	51	120 stânjeni în hotarul *Săpatul*, districtul Argeș.	101
9.	**Ștefan Babic[6]**	45	Moșia Potcoava și Budeasa, districtul Argeș.	105
10.	**Toma Furduescu**	44	Moșia Ciumești din districtul Mușcel și casele din Pitești.	110
11.	**Ioan Pascal**	30	Moșia Budeasa, districtul Argeș.	136
12.	**George Dumitrescu**	41	Moșia în hotarul Hințești, districtul Argeș.	110
13.	**Petrache Isvoranul**	60	Moșia Gălășeștii, districtul Argeș.	100
14.	**Pavlache Rătescu**	61	Moșia Valea Mărului, numită Găleșești, districtul Argeș.	101
15.	**Costache Negulescu**	27	Moșia Prundul, districtul Argeș, o prăvălie cu case în ulița cea mare a târgului și alta în răscruci în Pitești.	100
16.	**Nae Dimancea**	29	Moșia Găleșești Găvana și Budeasa, districtul Argeș.	560
17.	**Ioan sin Radu**	46	Moșia din hotarul Moșoaia cu livezi de pruni, locuri de arătură, de fânețe și o cramă. Povarnă pe această moșie.	105
18.	**Ilie Trifonescu**	36	Moșia Gura Bascovului[7] cu cramă, districtul Argeș și din satul Merenii și Spinenii, districtul Olt.	125
19.	**George Arsenescu**	29	Proprietate în livezi de pruni, locuri de arătură, livezi de fânețe și o roată de moară în hotarul Cocu și Groși, districtul Argeș; 25 stânjeni livezi de fân în hotarul *Soborii*, districtul Olt.	105
20.	**Daniil Chirițescu**	37	Moșia Albești, districtul Argeș.	100
21.	**Nicolae Herășescu**		În proprietatea Brazii cu pădurea în tăiere, districtul Argeș.	102
22.	**Ghiță Hristodorescu**		Proprietatea Smeura[8] și vie, districtul Argeș.	
23.	**Nicolae Găleșescu**			
24.	**Marin Dieconescu**		Moșia Sămara[9], livezi de pruni, moară, cârciumă și povarnă, districtul Argeș.	
25.	**Vasile Iancu**	30	Moșia Săpata de Sus și de Jos, livezi de pruni, fânețe, arătură, cârciumă și povarnă, districtul Argeș.	108

		PLASA OLTULUI[10]		
26.	**Ioan Diamandi**	41	Moșie în hotarul Pleșoiu din această despărțire.	173
27.	**Ioan Burdescu**	65	Părțile de moșie în hotarul Pleșoiu și Cremenari Moșteni. Buda din plasa Topologului.	103
28.	**Tudorache Ceaușescu**	38	Moșie în hotarul Teiu[11], Urși din această plasă și Corbii din plasa Topologului.	102
29.	**George Disidis**	37	Moșia Ciomăgeștii de Jos, districtul Olt și parte în hotarul Măcăi din această despărțire, districtul Argeș.	105
30.	**Nae Antonescu**	40	Moșie în hotarul Uda[12] de Sus și de Jos și Cuca din această despărțire. Groși din plasa Piteștilor.	140
31.	**Anghel Ceaușescu**	53	Părți în hotarul Uzile din această despărțire.	136
32.	**Ioan Oprițescu**	48	Moșie în hotarul Pleșoiu și Cr. Moșteni din această despărțire, și în hotarul Ruda din plasa Topologului.	105
		PLASA TOPOLOGULUI		
33.	**Grigore Balotă**	35	Hotarul Bârsești Vlădești, Cepari Ungureni și Cireșu, districtul Argeș.	100
34.	**Iancu Balotescu**	30	Hotarul Cepari Ungureni, districtul Argeș.	105
35.	**Ghiță Balotă**	50	Hotarul Bârsești Vlădești, districtul Argeș și Lerești, districtul Mușcel.	100
36.	**Costache Minculescu**	40	Hotarul Bârsești Vlădești, districtul Argeș.	222
37.	**Alecu Bălteanu**	41	Hotarul Tigveni din districtul Argeș.	100
38.	**Răducanu Drăgulescu**	50	Hotarul Bărbălani Ciomăgești din satul Lăunele, districtul Argeș.	100
39.	**Dimitrie Tigveanu**	25	Hotarul Bârsești Vlădești, districtul Argeș.	100
40.	**Tache Rudeanu**	44	Ruda, districtul Argeș.	100
41.	**C. Milinescu**	30	Hotarul Ruda din districtul Argeș, *Crăpeteri*, Turcești și Bărbătești, districtul Vâlcea.	100
42.	**Nicolae Slăvescu**	46	Hotarul Bârsești Vlădești, districtul Argeș.	100
43.	**Costache Lintescu**	25	Hotarul Alimăneștii de Jos, districtul Argeș.	100
44.	**Costică Bălteanu**	32	Hotarul Tigveni, districtul Argeș.	100
45.	**Răducanu Balotă**	55	Hotarul Cepari Ungureni, districtul Argeș și hotarul Căzănești, districtul Vâlcea.	100
		PLAIUL LOVIȘTII		
46.	**Constandin Odoroagă**	50	Voicești, în Milcău și Blidari, districtul Argeș.	161
47.	**Anton Suiceanu**	32	Suici, muntele Mesteacănul, districtul Argeș.	105
48.	**Ioan Văleanu**	32	Suci în Argeș și alta în Romanați.	105
49.	**Dinu Furduescu**	45	Suici, Bârsești Vlădești, districtul Argeș.	113
50.	**Daniil Cantarol**	62	Bucșănești sau Corbeni, districtul Argeș.	103
51.	**Mihai Brătianu**	52	Suici, Mușătești, districtul Argeș.	163
52.	**Ioan Teodosiul**	55	Muntele Lespezile și Frăștițeanul în Vâlcea și ceairul p. Pitești și moșia *Codrea*, districtul Argeș.	155
53.	**Stanciu Niculescu**	26	Morăști, districtul Argeș.	107

54.	**Ioan Frunzescu**	26	Perișani Brătieni, districtul Argeș.	121
55.	**Iancu Titoianu**	35	Corbeni și muntele Daiescu, districtul Argeș.	115
		PLASA GĂLEȘEȘTILOR		
56.	**Velcea Ploeșteanu**	37	Cacaleții de Sus și de Jos, districtul Argeș.	116
57.	**Șerban Șerbănescu**	47	Recea, districtul Argeș.	115
58.	**Ioan Rătescu**	26	Rătești, districtul Argeș.	200
59.	**Preotul Costache**	45	Cacaleții de Sus și de Jos, districtul Argeș.	103
60.	**P[13]. Nae Constandinescu**	36	Furduești, districtul Argeș.	100
61.	**Ștefan Vlădoianu**	45	Ciupa din districtul Dâmbovița, via din dealul Leurdeni și altă vie din județul Muscel.	125
62.	**Teodor Marianovici**	44	Teiu, districtul Argeș.	100
63.	**Petrache Popescu**	46	Mozăceni, districtul Argeș.	102
64.	**Costan. Perdicaru**	40	Isvoru de Sus, districtul Argeș.	476
65.	**C[14]. Atanasie Călinescu**	35	Căteasca[15], districtul Argeș.	450
66.	**Costache Botea**	45	Teiu, districtul Argeș.	100
67.	**Ioan Rovinaru**	43	Răscăeți și Chițuleasca, districtul Vlașca.	474
68.	**Nae Dieconescu**	50	Recea și *Neguni*, districtul Argeș.	106
69.	**Preotul Marin Ionescu**	30	Cacaleții de Sus și Budișteni, districtul Mușcel.	100
		PLASA ARGEȘULUI		
70.	**Nae Balotă**	42	*Gabaneți Sabina*, plasa Piteștilor, Băiculești, Toplița, districtul Argeș, Lerești, districtul Muscel.	100
71.	**Ioan Balotă**	43	Băiculești, vie în Funduri comuna Bleici, plasa Topolog, districtul Argeș.	100
72.	**Hristache Nițul**	52	Bunești și Bădiceni, districtul Argeș.	100
73.	**Sache Nanoescu**	25	Cepari, prăvălie și case m. orașul Argeș, districtul Argeș, vie la Drăgășani, districtul Mușcel(!).	100
74.	**Gab. Șendrălescu**	36	Vie la Drăgășani, districtul Vâlcea, han în orașul Pitești, prăvălie idem, 50 pogoane loc idem, districtul Argeș.	100
75.	**Stanciu Ioncescu**	37	Bășcovelu cu han și moară pe dânsa, districtul Argeș.	100
76.	**George Negulescu**	36	Valea Rea, Băiculești[16] districtul Argeș, via Stefănești Piscu cu pădure, districtul Muscel, delnița din lunca Argeșului, districtul Argeș.	100
77.	**N. Popescu**	58	Spineni, districtul Olt, 15 pogoane loc în moșia orașului Argeș, districtul Argeș, 15 idem în Valea Iașului, 10 idem Mușătești, 10 idem cu pruni în Costești, case și cârciumă în Mușătești, case și prăvălie în oraș, districtul Argeș.	101
78.	**Cost. Balotescu**	49	Cepari, Ciești, districtul Argeș.	101
79.	**Augustin Petrescu**	48	2 vii la Fețeni, 2 joagăre, dârstă și puroi[17], 20 pogoane în oraș.	110
80.	**Ioan Steroiul**	41	Băiculești, districtul Argeș.	100
81.	**Ioan Pătescu**	31	45 stânjeni moșie în hotarul *Icieasca*, 34 idem Băiculești, 63 idem Valea Rea, districtul Argeș.	105

82.	**Toma Pătescu**	36	Valea Rea, comuna Băiculești, *Ilieasa* idem, Băiculești cu moară, Păuleasca, districtul Argeș.	115
83.	**Iorgu Serghescu**	31	Cacaleți, o moară și o pivă pe dânsa, Gălășești, districtul Argeș.	104
84.	**Ghiță Petrescu**	41	Băiculești, vie în dealul Ciocănești, case în Pitești, districtul Argeș.	120
85.	**Cost. Căpitanovici**	58	Păuleasca din comuna Zărnești, două case în orașul Pitești cu locul lor, districtul Argeș.	100
			PLASA COTMENII	
86.	**Vasilache Urzescu**	48	Moșia Vulpești o posedă cu drept zestral din anul 1847 și din cumpărătoare din anul 1853, districtul Argeș.	128
87.	**Scarlat Turnavitu**	42	Moșia Bănișoreanca Tefeleasca cu parte din Crângureasca de cumpărătoare din anul 1846 și 1847 și din 1858. Moșia Chițești o posedă cu act de dotă[18] din anul 1858, cu act sub adeverirea Tribunalului Muscel nr. 28, districtul Muscel. Moșia Bunbueni de moștenire de la părinți, însă parte din ea, parte din moșia Stârci cu act de dotă, districtul Argeș.	440
88.	**Ștefan Melicescu**	34	Moșia Lăceni de moștenire de la părinți, districtul Argeș, via din dealul Văcărești de moștenire de la părinți, districtul Ilfov.	430
89.	**Ioan Hrisopold**	33	Parte din moșia Stârci[19] cu drept zestral din anul 1857, districtul Argeș, idem din moșia Deparați idem, districtul Teleorman.	164
90.	**Cârstea Ioan Posteln.**	42	Moșia Vlădița de Sus de moștenire și cumpărătoare din anul 1853, moșia Trifu Bursi de moștenire și cumpărători vii, moșia Gosa de zestre și cumpărătoare din anul 1851, afarce[20] de pădure, districtul Argeș.	100
91.	**Costan. Mazilu**	42	Fașa din Drumul Morii de moștenire, fașa Bumbasanca de cumpărătoare din anul 1855, fașa Ioneasca de moștenire și cumpărătoare din anul 1850, fașa Câmpul Trifului de moștenire, fașa Cosocioaca de moștenire și cumpărătoare din anul 1854, livada[21] de pruni din satul Țuțulești[22], plasa Gălășești, de cumpărătoare din anul 1856, districtul Argeș.	100
92.	**Crăciun Stoian**	68	Parte din moșia Ungheni[23] de cumpărătoare de ani 1845, districtul Argeș, via din Ștefănești de cumpărătoare din anul 1828, districtul Muscel, livada de pruni de lângă casele de locuință ce are în marginea orașului Pitești de cumpărătoare din anul 1829, districtul Argeș.	102
93.	**Ioan Popescu**	45	Parte din hotarul moșiei Humele de cumpărătoare, districtul Argeș.	104

ALEGĂTORI DIRECȚI

Nr. persoanelor	Numele și prenumele	Etatea	Izvoarele din care se constituie capitalul	Valoarea totală în galbeni
1.	**George Perdicarul**	40	Vâlcelile sau Cănoaia de la Balta Albă, districtul Râmnicu Sărat, o jumătate din trupul moșiei Isvoru, districtul Argeș.	1476
2.	**Dimitrie Brătianu**	44	Rudeni, Râu Alb și Poiana, Mălureni, via de la Bulgaru, districtul Muscel.	1044
3.	**Teodor Brătianu**	50	Tigveni, districtul Argeș, Corbeni idem, parte din moșia Vărzari idem, Drăgoești partea din moșia Drăghicești, districtul Olt.	1000
4.	**Ioan Brătianu**	42	Mijești, districtul Vâlcea, Pleșoiul, districtul Romanați, Mugești, districtul Olt, Galeș, districtul Argeș.	1062
5.	**Dimitrie Drăgoescu**	50	Leleasca Dubroteasca, districtul Olt, Oești, districtul Argeș.	1000
6.	**D. Budișteanu**	43	Lipia, districtul Argeș.	1000
7.	**Ștefan Belu**	30	Slobozia, districtul Argeș.	1000
8.	**N. Roseti**	47	Cornățelu, districtul Argeș.	1000
9.	**Ștefam Burchi**	30	Albești, districtul Argeș.	1000
10.	**A.S. Petrescu**	38	Budeasa Marea, districtul Argeș, Petrești, districtul Ilfov.	1100
11.	**Ghiță Enescu**	50	Furduești, districtul Argeș, Diroiul, Donești, Degești, districtul Olt, o vie în Coasta Câmpului, districtul Mușcel.	1230
12.	**Mihai Berendei**	50	Doagele, districtul Teleorman, Păduretu, districtul Argeș, Borlești și Găleșești, districtul Argeș.	3000
13.	**Drăghici Budișteanu**	70	Gliganu, Bascov[24], districtul Argeș, Budeasa Mare și ½ moara la Miricioiu, districtul Argeș.	1070
14.	**Cost. Budișteanu**	30	Gliganu și Bradu de Jos, districtul Argeș.	1000
15.	**C.A. Racoviță**	36	Șerboeni, districtul Argeș și vie în Muscel.	1000
16.	**Cost. Caravelea**	46	Moșia Vrănești din districtul Muscel.	1000
17.	**Ioan Meculescu**	40	Potcoava și Budeasa Mică cu mori și hanuri pe ele, Băbana, districtul Argeș, vii la Bădești, districtul Mușcel.	1018
18.	**Ghiță Lerescu**	50	Rădoești, districtul Teleorman, Albești și Rădești, districtul Olt, Negrești Deglintești, districtul Muscel, Vârșești cu vie și casele, districtul Argeș, Băbana și Gura Bascovelu, districtul Argeș, o pereche case în Pitești, două vii districtul Muscel, locuri înfundate în Pitești.	1045
19.	**George Baldovin**	48	Cătrunești, districtul Ilfov, Bumbueni, districtul Argeș.	1100
20.	**Răd. Bucșănescu**	50	Stârcii, districtul Argeș, Negovanii[25], districtul Argeș.	1120
21.	**Ioan Nicolopol**	62	Drăgăneasca, districtul Argeș, Balaci[26] în Teleorman, parte de moșie în Ștefănești, cu vie în Muscel.	1010
22.	**Ioan Vărzaru**	60	Căzănești Vărzari, în districtul Argeș.	1000

23.	**Matei Cioranul**	35	Bârlogu, Rogojina și Budeasa, districtul Argeș.	1064
24.	**Cost. Strulea**	30	Alunișul de Jos în Olt, case și prăvălii în Pitești.	1010
25.	**Ioan Bălăceanu**		Stolnici, districtul Argeș.	1000

ALEGĂTORI DIRECȚI DE ORAȘ

Nr. persoanelor	Numele și prenumele	Etatea	Izvoarele din care se constituie capitalul	Valoarea totală în galbeni
1.	**Pavlache Rătescu**	40	Moșia Merișani, districtul Argeș, case în Pitești și vie în Muscel.	6400
2.	**Ion Livaditu**	35	Moșia Băgăteștii Fetelor, districtul Argeș, o pereche case în București și alta în Pitești.	6000
3.	**Ghiță Dobrian**	35	O pereche case în Pitești, trei prăvălii, un loc de casă în Pitești.	7050
4.	**Ghiță Protopopescu**	40	Trei perechi case în Pitești, o vie în Mușcel, moșia Hințești în Argeș, un loc de case în Pitești.	6120
5.	**Toma Pleșoianu**	30	Moșia Mălureni în Argeș, Poenari în Muscel, o pereche case cu locul lor în Pitești.	6140
6.	**Ghiță Ganciu**	40	O pereche case și o prăvălie în Pitești, o vie în Mușcel, moșia Grecu în Argeș.	6400
7.	**Nicolae Cuculescu**	30	O clădire în piață ce compune un teatru, o cafenea cu toate mobilele și două prăvălii, trei perechi case cu loc în Pitești, moșia Cocu[27] în Argeș.	8000
8.	**Eftimie Nicolau**	56	O pereche case cu locul lor în Pitești, un alt loc, două vii cu delnițele lor în Muscel, moșia Gălășești în Argeș.	7000
9.	**Ioan Lerescu**	30	Moșia Vărzari în Argeș, Conțești în Muscel.	8500
10.	**Mih. Predescu**	43	O pereche case în Pitești, două trupuri moșie în Cepari cu han, casă de zid și mai multe acareturi în Argeș; Cârsteni în Mușcel, o vie la Drăgășani.	6000
11.	**Tache Dobrian**	40	Moșia Gura în Muscel, Căscioarele, șase prăvălii în Pitești, un loc în Pitești.	6300
12.	**Prot. Cost. Brădeanu**	60	Un han cu două etaje, două perechi case în Pitești, un han în Pitești.	6300
13.	**Ioan Condescu**	60	Moșia Drăganu în Argeș, o pereche case în Pitești.	6050
14.	**George Papadopol**	30	O pereche case în Pitești, o vie la Leșcioare în Muscel, o prăvălie cu locul ei în Pitești.	6000
15.	**D. Capitanovici**	50	O pereche case în Pitești	6000
16.	**Stanciu H. George**	44	Două perechi case, o prăvălie și osebite împrejmuiri în orașul Curtea de Argeș, moșia din Valea Danului cu două cârciumi și păduri, o vie la Drăgășani, un loc de nouă pogoane în Argeș.	6400
17.	**Tache Grigorescu**	32	O pereche case cu un han în Pitești, două prăvălii în Ploiești, părți de moșie în Hințești, Mareș, Smeura și o vie, districtul Argeș, o pădure.	6600
18.	**Teodor Naum**	43	O pereche case cu două etaje în Pitești.	8500
19.	**Cost. Bogdan**	26	…[28]	6272

20.	Prot. Gg. Coculescu	57	Trei perechi case, o prăvălie, un loc slobod în Pitești, moșia Cocu, două p.c.[29] în Argeș.	6850
21.	Bogdan Mihail	60	Ciolăneasca în Olt, o pereche case în Pitești, un loc de casă, o vie la Izvorani în Muscel, o prăvălie cu locul ei în Pitești.	6780
22.	George Iliescu	38	O pereche case cu locul lor și trei prăvălii în Curtea de Argeș, o parte de loc de case idem.	7055
23.	Simion Pandele	29	Un loc de case, trei prăvălii cu locul lor în Pitești, o vie în Izvorani în Muscel, moșie în Budeasa în Argeș.	6800
24.	Cost. Vărzaru	50	Vărzari, Tomșanca în Argeș, o pereche case în Pitești.	6000
25.	Răd. Paraschivescu	54	Un hotel[30], un ochi mare de prăvălie, cu o magazie de zid idem, o vie la Izvorani în Muscel.	6800
26.	Mih. Simionescu	40	O pereche case, o prăvălie în Ulița Târgului, un loc de casă în Pitești.	6200
27.	Ștefan Nicolau	55	Negovani și Dobrogostea[31] în Argeș, o pereche case în Pitești, o vie la Ciocănești în Muscel, două vii la Drăgășani.	7300
28.	Florea Dancovici	40	Case și prăvălie în Pitești, moșia Bădiceni[32] în Argeș.	6110
29.	Dimitrie Petrovici	38	Moșia Căcărezeni[33] în Argeș, un loc în Pitești.	6100
30.	Pandele Petre	70	Budeasa Mică în Argeș, trei vii în Muscel, o pereche case și 10 prăvălii în Pitești.	6260
31.	Nicolae Gherman[34]	35	O pereche case în Pitești și o vie în Muscel.	6835
32.	An. Ionescu	30	O pereche case cu locul lor în Pitești.	6200
33.	Eftimie Dimitriu	44	O pereche case în Pitești, parte de moșie din hotarul Păuleasca și 100 stânjeni moșie din hotarul Isvoru.	7340

Prefectul districtului Argeș, C. Mateescu.

Biblioteca Academiei Române, Colecția Foi Volante, nr. 579.

Note de subsol:

1 aleph23.biblacad.ro:8991/exlibris/aleph/a23_1/apache_media/JKM2FREF1QJN53UVDYN8383RB6FI8P.jpg, 2022.

2 Pozițiile 22-24 de la începutul listei nu sunt completate la rubrica cu valoarea totală în galbeni.

3 „Restituiri", nr. 2(60)/2021, p. 27-29.

4 Convenția pentru organizarea definitivă a Principatelor Dunărene ale Moldovei și Valahiei sau Convenția de la Paris din 7/19 august 1858 a reprezentant Constituția țării (Principatele Române) în perioada 1858-1866.

5 Valcarea, în original.

6 Babilu, în original.

7 Boscovlui, în original.

8 Zmeora, în original.

9 Simara, în original.

10 Oliului, în original.

11 Teia, în original.

12 Uzile, în original.

13 P. de la preot, probabil.

14 C. de la colonel, probabil.

15 Căteașca, în original.

16 Sălbăiculești, în original.

17 Așa în original, probabil cu sensul regional de materie/material.

18 Dar, în original.

19 Stirei, în original.

20 Așa în original.

21 Livedea, în original.

22 Țuțuvești, în original.

23 Ungeni, în original.

24 Bașcovu, în original.

25 Negoani, în original.

26 Bălaciu, în original.

27 Cucu, în original.

28 Spațiu liber, necompletat.

29 Probabil „perechi case".

30 Otel, în original.

31 Drogostea, în original.

32 Bădăceni, în original.

33 Căcărețeni, în original.

34 Nic. German, în original.

Florile de la Goleşti

Mariana Paula LIMBĂLATĂ
conservator la Muzeul Viticulturii și Pomiculturii Golești

,,Ce face Goleasca, nu mai desface nimeni!" – spunea unul dintre foştii robi ai Zincăi C. Golescu, cea mai importantă figură feminină a familiei Golescu. Şi aşa era mămicuţa Zinca: o femeie inteligentă, delicată, dar dârză, un monument de dragoste şi de dăruire, atât pentru iubiţii ei copii, cât şi pentru ţară.

Zinca Golescu şi-a pus amprenta în educaţia copiilor săi, le-a modelat caracterele şi a sădit alese sentimente în sufletele lor, cu aceeași grijă cu care a sădit diferite soiuri de flori care au înfrumusețat centrul românismului de pe moşia de la Goleşti.

Din relatările celor care au cunoscut-o, cât şi din corespondenţa purtată cu membrii familiei, aflăm că Zinca se ocupa personal de îngrijirea florilor. ,,Să cultivi, să îngrijeşti, să iubeşti florile era pentru Zoe Golescu şi nepoatele ei nu numai o plăcere, ci şi o grijă socială în lumea aceastâ sătească din Goleştii din Muscel, unde şi astăzi nu lipseşte din fereastra casei românului, ghiveciul cu muşcată"[1].

Odată poftit în curtea conacului, musafirului i se desfăşura în faţa ochilor un peisaj demn de tablourile lui Claude Monet. Gazonul era foarte bine îngrijit, nimeni nu avea dreptul să calce pe el, aleile erau greblate, admirabil întreţinute şi permiteau pietonilor să se plimbe în pantofi de lac, chiar şi atunci când ploua[2].

Prin poarta boltită, deasupra căreia se înălţa foişorul de pază, păşeai pe o alee mare brodată de o parte şi de alta cu bujori roşii şi albi, amestecaţi cu plante şi flori crescute în seră şi abia cunoscute atunci pe la noi: magnolii, lămâiţă, azalee şi lauri. Pe alocuri, înflorea câte o clematită cu frunzele încreţite şi cu flori stacojii. În faţa conacului era grădina cea mică cu flori, iar în dreapta se desfăşura grădina cea mare cu ,,felurimi de pometuri şi cu zarzavaturi"[3].

Soiuri dintre cele mai diverse înfrumuseţau şi înmiresmau grădina cu flori. La baza scării conacului erau aşezate ghivece de ceramică cu flori de ceară (florile de ceară fiind aduse prima dată în ţară de episcopul Ilarion de Argeş), iar pe trepte ghivece cu fuchsia pitice şi înalte. Florile multicolore de passiflora (floarea pasiunii) împodobeau scara de stejar care se bifurca în formă de potcoavă spre pridvor. Pe stâlpii pridvorului se împleteau bignonii roşii-portocalii, caprifoi (Mâna Maicii Domnului) cu flori albe-gălbui, iasomie cu flori parfumate galbene şi albe şi glicine cu flori violete şi albastre care înfloreau şi de două ori pe an.

Aleea care ducea în grădina cu pomi şi zarzavaturi era străjuită de copaci rari: pauvlonia cu flori violete, catalpas cu ciorchini albe şi castani cu floare roz. Această alee ducea la o punte rustică aruncată peste o depresiune care era mărginită la începutul ei de roci masive şi de plante grase, de pinus montana şi de ienuperi ale căror boabe erau folosite la afumat[4]. Prima parte a acestui podeţ de lemn arcuit se rezema în partea lui centrală pe un turn gros de cărămidă care era un rezervor de apă captată, adusă prin olane subterane, direct de la izvorul care curgea de pe deal, de la piciorul viei zisă „Goleasca". Această diferenţă de nivel permisese să se creeze, sub pod, un mic lac şi chiar un havuz. Pe vremuri, această apă ajungea prin conducte până la bolta porţii mari de la intrare, unde prin gura a doi lei de piatră curgeau două fântâni, în dreapta şi în stânga, iar o inscripţie cioplită pe o mare lespede invita pe trecători să-şi potolească setea şi să ceară găzduire, dacă aveau nevoie de odihnă[5].

Mămicuţa Zinca împreună cu nepoatele sale a reuşit să insufle ţărăncilor de pe moşia sa gustul pentru sădit flori. Acestora le oferise atât sfaturi, cât şi seminţe pentru organizarea unor grădini cu flori în fiecare gospodărie, astfel că, la Goleşti începuse să bată vânt de înnoire, precum avea să scrie Catinca

Conacul Goleştilor, 1890, de **Nicolae Grant**, semnat dreapta, jos, cu negru, acuarelă pe carton, 54x38 cm. Deţinător: Muzeul Goleşti, nr. inv. 1088/252

Rosetti în scrisoarea adresată lui Ştefan Golescu, la 11 aprilie 1850, de la Goleşti: ,,De când suntem la ţară am încurajat pe fiecare ţărancă să-şi facă un colţ de grădină, cu flori frumoase, le-am dat seminţe, ele au văzut că noi înşine ne îngrijim grădina şi atunci au prins şi ele gust; aşa că încet încet noi am reuşit să facem o reformă în satul nostru''[6].

Când zilele întunecate şi aspre de iarnă treceau şi omătul începea să se topească, nepoatele Goleştilor porneau spre coline, în căutarea ghioceilor, pe care îi presau şi îi trimiteau unchilor ca să-şi mai ostoiască dorul de ţară..

Din primăvară până iarna târziu, sus pe deal, în vie, pe câmp, la arat, semănat şi cules, jos pe Argeş la moară şi iaz, mămicuţa Zinca era pretutindeni cu nepoatele. Locul în care petrecea cel mai mult timp şi pe care l-a îndrăgit cel mai mult era evident grădina cu flori. Acolo şi-a aflat singura mângâiere, în mijlocul atâtor dragi iluzii pierdute şi a absenţei fiilor ei și tot acolo şi-a oferit toată dragostea sa florilor.

Toate lunile de vară ea se îndeletnicea cu grădinăritul pentru care a avut o adevărată pricepere şi vocaţie. De cum se lumina de ziuă, mămicuţa Zinca (se trezea la ora 5 dimineaţa) cu obrajii arşi de soare, îmbrăcată cu o scurteică, pe cap cu un batic de mătase pe care-l înnoda sub bărbie, cu foarfeci de grădină şi cu o stropitoare cu gât lung şi încovoiat, era printre flori, smulgând ierburile rele şi stropind florile. Fiul ei, Nicolae, de altfel şi el foarte matinal, o mustra drăgăstos că ieşea din casă atât de devreme, fiindu-i teamă să nu răcească. ,,Toată ziua nu face decât asta – scria nepoata Alexandrina Racoviţă unchiului său Nicolae – şi trebuie să vezi că totul e înfrumuseţat şi surâzător. Goleştii sunt o grădină frumoasă, cu straturi de flori şi cu umbrare, unde o să puteţi pe vreme de arşiţă să vă retrageţi şi să gustaţi din răcoarea de primăvară"[7].

Zinca era înconjurată tot timpul de flori. Ea locuia în camera din mijloc, din partea stângă a casei, cu vedere înspre curtea de serviciu şi avea întotdeauna pe masa din camera ei, într-un mic vas de porţelan de preţ de culoare verde, o floare de passiflora sau un trandafir Gloire de Dijon, în funcţie de perioada în care înfloreau aceste flori. Zidurile casei erau foarte groase, iar încăperile erau prevăzute cu două rânduri de ferestre cu geamuri dreptunghiulare, despărţite printr-un spaţiu mare (acela al grosimii zidului). În acest spaţiu Zinca ţinea câteva flori, pe care dorea să le păstreze sau să le facă să înflorească ca într-o mică seră, iar în cealaltă fereastră punea să se coacă diferite fructe.

În afară de faptul că îngrijea plantele cu atâta pasiune, Zinca avea şi vaste cunoştinţe de floricultură, precum mărturisea Elena Perticari Davila: „Ea se ducea peste tot şi supraveghea fiecare plantă iar, în ceea ce mă priveşte, iubind florile, o urmăream peste tot, interesându-mă la tot ce făcea, dar fără a fi în măsură să leg vreo conversaţie cu dânsa, după obiceiul îndrăgit de toţi copiii, deoarece mama mare suferea de o surzenie completă, ceea ce făcea din dânsa, aşa cum îi spunea lui Tante Felicia – *o moartă printre vii.* În schimb, îmi vorbea în timp ce tăia şi curăţa plantele de uscături, bucurându-se că este ascultată cu atâta interes de către strănepoata ei. Dânsa m-a iniţiat în tainele naturii, de la încolţirea seminţelor în pământ, precum şi despre îngrijirile ce trebuie date cutărei şi cutărei plante"[8].

Atunci când nepoatele care o însoţeau prin grădină n-o mai slăbeau cu întrebările, mămicuţa nu obosea răspunzând. Cunoştea denumirile latineşti ale tuturor florilor pe care le îngrijea şi le învăţase şi pe nepoatele sale.

Zinca adusese tot felul de flori de prin locurile pe unde călătorise: un *Ienuperus Virginica,* transportându-l din străinătate chiar în poalele rochiei sale. Fiii îi trimiteau seminţe dintre cele mai diverse, necunoscute până atunci, făcând-o să aştepte cu mare entuziasm înflorirea lor: ,,Vă puteţi închipui, cu ce nerăbdare aşteptăm seminţele pe care ni le trimiteţi, scria Alexandrina Luţa Racoviţă, unchiului său Stefan, 22 martie/3 aprilie 1852, de la Goleşti. O sută de plante diferite, cu tot atâtea nume de reţinut; toate plante necunoscute sau aproape toate, ne fac să ne bată inima până ce floarea se iveşte, de ne umple de mândrie şi ne răsplăteşte osteneala"[9].

Nimănui nu-i era îngăduit să calce pe covorul de iarbă sau să rupă vreo floare. Rareori nepoatele rupeau câte o floare pe care o presau şi o trimiteau unchilor în semn de recunoştinţă pentru procurarea

Parcul curţii Goleştilor, 1920, de **Nicolae Grant**, semnat dreapta, jos, cu negru, acuarelă pe carton, 50x60 cm. Deţinător: Muzeul Goleşti, nr. inv. 1296/240.

seminţelor. Doar pe Alexandru Davila (alintat Lilică sau Lică) din prea multă dragoste, îl lăsa să se joace nestingherit printre flori: ,,Dar pentru a vă arăta cât era de iubit Lică de mama – mare, strămoaşa noastră, ea care nu da voie nimănui să se atingă de o floare, nici măcar să o miroase ca să nu i-o strice, îşi dorea să-l vadă pe Lilică alergând şi chiar strivind cu piciorușele lui, scumpele flori"[10].

Elenei Perticari Davila i-a rămas vie în suflet toată viaţa imaginea grădinii cu flori, acest colţ de rai care i-a înfrumuseţat copilăria. ,,Din odăile noastre puteam privi grădina minunată plină de flori, cu arbori mari de soiuri alese aduşi de pretutindeni: paltini, stejari, sofori, platani, catalpa, brazi cătinaţi, ulmi şi carpeni, sălcii pletoase, ienuperi scunzi şi stufoşi, plopi înalţi şi mesteceni cu coajă albă, atât de bine orânduiţi, încât păreau un izvod lucrat pe pământul viu cu feţe deosebite, căci fiecare pom are aportul lui, iar frunzele nu seamănă unele cu altele, nici şoaptele lor când foşnesc la adierea vântului. Soarele cu razele lui săgeta printre frunzişul pomilor fără a-l putea străbate, iar printre ei se iveau pete de umbră şi lumină, care se schimbau ici, colo, până ce soarele apunea"[11].

Bucuria Zincăi era nemăsurată la vederea trandafirilor agăţători şi a tufelor *Rose Pompon*, *Marechal Niel* sau *Gloire de Dijon*, înflorind până când cădea prima zăpadă.

Dintre toţi fraţii Goleşti, mezinul Zincăi, Alexandru – Albu, moştenise cel mai pregnant dragostea pentru frumos, pentru natură şi locurile natale şi gândise amenajarea unei grădini romantice după moda vremii, împreună cu fratele său, Radu, un proiect ambiţios faţă de care Zinca exclamase: ,,Lucrează cât patru la grădina sa, unde îi trece prin cap să facă peşteri, cascade, poduri suspendate în plină câmpie. Mă îndoiesc totuşi că pentru podul suspendat, el a găsit un loc în bazinul grădinii, foarte propice pentru a executa idealul său de grădină plină de pitoresc pe care vrea să o realizeze în livada noastră. În sfârşit, ne asigurăm că atunci când va veni să vadă Goleştii se va extazia la vederea tuturor minunăţiilor pe care le va crea. Astfel, pregătiţi-vă să vedeţi imposibilul în această creaţie de artă şi frumuseţe din grădina noastră de la Goleşti"[12]. Ambiţiosul proiect a fost abandonat pentru că Alexandru – Albu s-a avântat în focul luptei pentru sprijinirea cauzei naţionale. Însă în sufletul său a dăinuit până la sfârşitul vieţii sale, dragostea pentru casa părintească şi pentru meleagurile natale, unde a copilărit şi unde a fost chiar înmormântat potrivit dorinţei sale.

Astăzi, la fel ca acum două veacuri, conacul Goleşti încă este învăluit de parfumul florilor Zincăi şi de mirosul fructelor pârguite de razele arzătoare ale soarelui de vară, amintindu-ne neîncetat de cei care şi-au îndeplinit cu prisosinţă misiunea lor faţă de ţară: boierii Goleşti.

Note de subsol:

[1]George Fotino, *Din vremea renaşterii naţionale a Ţării Româneşti. Boierii Goleşti*, vol. I, Bucureşti Monitorul Oficial şi Imprimeriile Statului. Imprimeria Naţională, 1939, p. 139.

[2]Muzeul Goleşti, Depozitul de documente, Nr. inventar 47/8328, (Scrisoarea Elenei Perticari Davila, 7 ianuarie 1933, Izvoru).

[3]George Fotino, *Din vremea...* p. 110.

[4]*Ibidem*, p. 138.

[5]Muzeul Goleşti, Depozitul de documente, Nr. inventar 47/8328, (Scrisoarea Elenei Perticari Davila, 7 ianuarie 1933, Izvoru).

[6]George Fotino, *Din vremea…,*vol. III. nr. 213 (Scrisoarea Catincăi Rosetti către Ştefan C. Golescu, 11 aprilie 1850, Goleşti), p. 29.

[7]*Ibidem,* vol III, nr. 214 (Scrisoarea Alexandrinei – Luţa Racoviţă către Ştefan şi Nicolae C. Golescu, 11/23 aprilie 1850, Goleşti), p. 33.

[8]Muzeul Goleşti, Depozitul de documente, Nr. inventar 47/8328, (Scrisoarea Elenei Perticari Davila, 7 ianuarie 1933, Izvoru).

[9]*Ibidem.* vol.III, nr. 328 (Scrisoarea Alexandrinei – Luţa Racoviţă către Ştefan C. Golescu , 22 martie/3 aprilie 1852, Goleşti), p. 311.

[10]Elena Perticari Davila, *Amintiri din copilărie*, Bucureşti, Editura Casei Şcoalelor Statului, 1940, p. 14.

[11]Elena Perticari Davila, *op. cit*., p. 3-4.

[12]George Fotino, *Din vremea….,*vol. IV, nr. 521, (Scrisoarea Zincăi C. Golescu către Ştefan C. Golescu, 18 iulie 1858, Goleşti), p. 541.

Cu „Dansul florilor”, Piteștiul a dat tonul în țară dansului sportiv

Jean DUMITRAȘCU

Centrul Cultural al Municipiului Pitești a fost cel care a reluat organizarea Concursului național de dans sportiv și de societate „Dansul Florilor” din Pitești, în 2006. „Dansul Florilor” este un veritabil brand local, unul care fusese stopat brutal în 2002, când cel care îl inițiase în 1984, maestrul Viorel Năstase, a fost lăsat de izbeliște de instituțiile de pe afiș care ar fi trebuit să finanțeze evenimentul, dl. Năstase plătind din buzunar o mare parte din grelele cheltuieli de organizare, primind, în plus, și vot de blam din partea Federației Române de Dans Sportiv pe care o… înființase și o condusese ani buni. Așa s-a încheiat, dramatic pentru

Viorel Năstase, un vis frumos început în 1984, când Piteștiul devenea capitala dansului sportiv și de societate din România.

Prima ediție a fost organizată ca la carte, prin Centrul Creației Populare și Școala de Arte. A fost gândită ca o manifestare în cadrul Simfoniei Lalelelor, la care au fost chemați să contribuie profesioniștii. Iată echipa de atunci: coordonator artistic – Viorel Năstase, scenografia (Sala Sporturilor) – pictorul Gheorghe Pantelie, conducerea muzicală: Dumitru Lupu (muzica era interpretată de o orchestră de concert, dirijor secund: Mihai Butaru), secretarul concursului și prezentator – Corneliu Lamba, directorul concursului – Costin Alexandrescu.

Competiția, la care au participat 24 de perechi, din Bihor, Satu Mare, Maramureș, Iași, Dolj, Sibiu și Pitești, a fost dominată de concurenții din Oradea. Marele premiu – Ioan Stark și Elisabeta Heghedus (Oradea), premiul de popularitate – Alexandru Imre și Gabriela Cristache (Oradea), premiul I – Adrian Soon și Tunde Simion (Oradea), Gheorghe Popovici și Ecaterina Berenyi (Oradea), premiul II – Georgică Firer și Adriana Pop (Oradea) și Cristina Andrei și Petre stănescu (Craiova), premiul III – Cosette Pleșa și Gheorghe Dumitru (Pitești, Școala Populară de Arte) și Erika Bokor și Ioan Merghes (satu Mare). Mențiuni: Mihaela Mazilu și Nicolae Neagoe (din Pitești), Vali Cristescu și Ion Rizea (Curtea de Argeș), Maria Dan și Bartumes Georg Detlef (Sibiu).

Concursul de la Pitești s-a dovedit a fi un adevărat „boom”, edițiile următoare bucurându-se de o audiență fără precedent. Din 1985 intră în scenă, ca laureată a premiului I, Corina Miulescu (partener: Gheorghe Dumitru), care câștigă și titlul de „Miss Festival 85” (titlu păstrat câțiva ani la rând, indiferent de juriu și de alte… pretendente!). În 1988, Corina Miulescu se prezintă cu un nou partener, Alfred Schieb, cel care avea să-i devină soț, câștigând împreună marele premiu și Cupa de cristal.

După 1990, încep greutățile, prima care dispare fiind… orchestra din spatele ringului de dans, dar și, rând pe rând, finanțatorii. Se implică Inspectoratul pentru Cultură Argeș, dar acesta obține bani tot mai puțini de la Ministerul Culturii. Și totuși, Viorel Năstase, învingând greutăți de nebănuit, merge mai departe, animat doar de ambiția ca Piteștiul să fie centrul dansului sportiv și de societate din România. Până în 2002, când e lăsat baltă de minister, de alte autorități, deși avea în spate 17 ediții organizate.

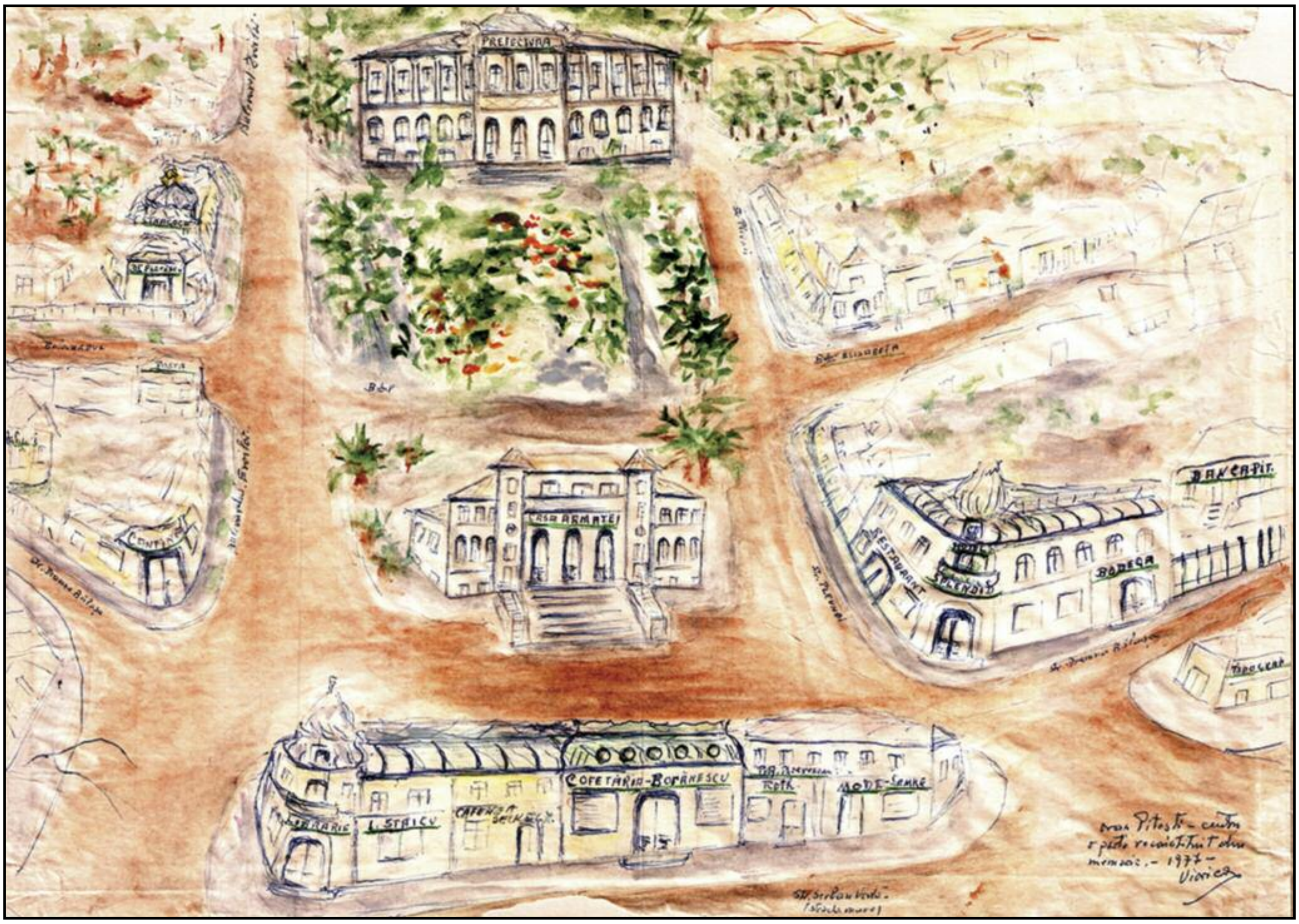
Dansul sportiv, ca pregătire pentru elevi, a mers mai departe, la Casa Cărții, prin Mihaela Din și Andreea Dragnea. În iarna anului 2005-2006, coregraful Fredi Schieb, multiplu campion național și arbitru internațional, îmi propune să reluăm „Dansul Florilor”. Pentru asta se va muta de la Reghin la Pitești, împreună cu soția, Corina, îmi spune. Costurile păreau înfricoșătoare, subvenția era mică, noroc cu entuziasmul, sponsorii și cu biletele de intrare. Și l-am reluat, meritul punerii în scenă a unei mașinării infernale revenindu-i lui Fredi. În 2008, pentru că era ediția a 20-a, am îndrăznit mai mult, la o ediție internațională. Pentru creșterea prestigiului municipiului Pitești.

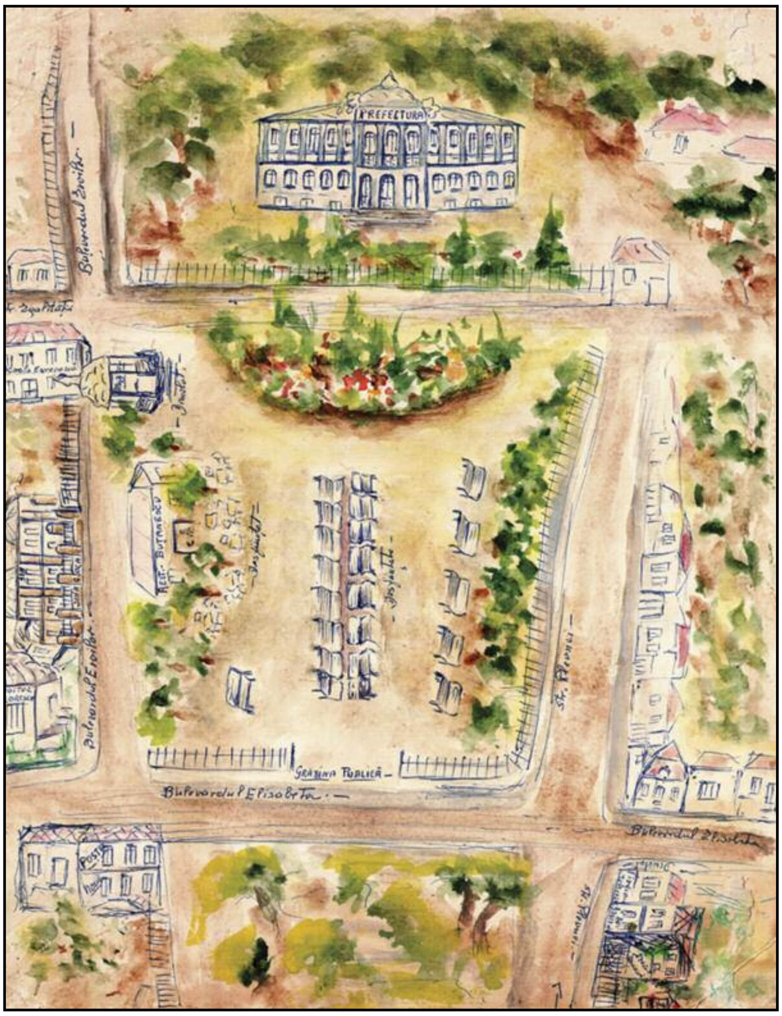
Altfel, bătăile de cap au fost enorme. Dacă, în 1984, au fost doar 19 perechi, în 2008 s-au înscris peste 600 de perechi! Organizatori principali: Asociaţia Sportivă TOTAL DANCE Piteşti şi Centrul Cultural Piteşti, cu sprijinul Direcţiei Judeţene pentru Sport Argeş (ne-a pus Sala Sporturilor gratuit la dispoziție), la startul celor 30 de concursuri luând parte peste 1.200 de dansatori, cu vârste cuprinse între 6 şi 35 de ani, de la 60 de cluburi din ţară şi străinătate (Ucraina, R. Moldova, Bulgaria, Serbia, Ungaria, Slovacia şi Italia). Nu găseai un loc de cazare în oricare din hotelurile din Pitești în acele zile, pentru cei peste 2000 de participanți (copiii vin însoțiți de părinți). Cam așa ajută cultura și mediul privat – niște hoteluri câștigă, restaurantele câștigă, mulți oameni primesc salarii etc. Am o mie de amintiri de la edițiile în care am fost implicat (cu Tavi Ursulescu, cu Mihai Petre, cu Smiley, cu bannerele unor politicieni, cu… ceara dată pe parchet și pe care au patinat, a doua zi, baschetbaliștii, de s-a anulat meciul etc!), dar mă opresc aici.

Cel mai important este faptul că, organizat de Centrul Cultural, Primăria Pitești, Consiliul Local și Asociația „Total Dance”, „Dansul Florilor” merge mai departe. A mers chiar la vreme de pandemie, cu ediții online! „Dansul Florilor” de la Pitești e pe mâini bune!

Dansul florilor, prima ediție, 1984

Continuare din numărul anterior al revistei. Schițele realizate de Viorica Ionescu în anul 1977. Zona centrală a orașului Pitești, detaliu cu Grădina Publică (în trecut, Carol I) în care se afla terasa-restaurant Buțănescu și chioșcul fanfarei militare, într-un colț al grădinii, vizavi de Școala evreiască. Clădirile reprezentative ale zonei centrale: Prefectura (azi Muzeul Județean Argeș), Sinagoga, alături de casa monument istoric a doctorului Florescu (azi Grădinița nr. 2 „Primii Pași”), Poșta, Casa Armatei, aflate la întretăierea străzilor: Victoriei (Șerban Vodă), Doamna Bălașa, Republicii (Elisabeta Doamna), Eroilor (Carol I), Plevnei, Griviței și Egalității.